

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران

دوره آموزشی "آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری

پنهانی اطلاعات در وب"

۱۲ لغایت ۱۳ اردیبهشت ۱۳۸۶

مستندات اجرا

مجری: دکتر یزدان منصوریان

ناظر: منصور شیدائی

گردآوری مستندات: علی اسدی

فهرست

صفحه	عنوان
۱.....	مقدمه
۲.....	بخش اول معرفی و مشخصات دوره آموزشی
۴.....	بخش دوم فعالیتهای قبل از اجرای دوره آموزشی
۴.....	برنامه ریزی دوره
۵.....	ثبت نام در دوره
۶.....	فعالتهای قبل از اجرای دوره
۷.....	بخش سوم فعالیتهای حین اجرای دوره
۷.....	فعالتهای انجام شده در حین اجرای دوره
۸.....	بخش چهارم فعالیتهای پس از اجرای دوره
۸.....	فعالتهای انجام شده پس از اجرای دوره
۱۰.....	گزارش ارزیابی کیفیت دوره در هر روز
۱۲.....	گزارش ارزیابی مربی دوره
۱۶.....	گزارش ارزیابی نهائی دوره
۲۱.....	محتوای دوره آموزشی
۴۱.....	پیوست ها

فهرست جدول ها

- جدول ۱- معرفی و مشخصات دوره آموزشی ۳
- جدول ۲- برنامه ریزی دوره آموزشی ۴
- جدول ۳- فعالیتهای ثبت نام در دوره ۵
- جدول ۴- فعالیتهای قبل از اجرای دوره ۶
- جدول ۵- فعالیتهای انجام شده در حین اجرای دوره ۷
- جدول ۶- فعالیتهای انجام شده پس از اجرای دوره ۸
- جدول ۷- گزارش مالی دوره ۹

مقدمه

گزارش حاضر دوره آموزشی "آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب" که در تاریخ ۱۳۸۶/۲/۱۲ تا ۱۳۸۶/۲/۱۳ برای مدیران و کارکنان کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی، و دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری رشته‌های مدیریت فن آوری اطلاعات و کتابداری و اطلاع‌رسانی و عموم کاربران وب در محل مدیریت آموزش پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران برگزار گردیده است را معرفی می‌کند، که شامل معرفی و مشخصات دوره آموزشی، فعالیتهای قبل از اجرای دوره آموزشی، در حین اجرای دوره، پس از اجرای دوره، گزارش مالی دوره و بررسی نظرات شرکت کنندگان نسبت به، کیفیت دوره در هر روز، به مربی دوره و ارزیابی نهائی دوره می‌باشد. در پایان گزارش نیز متن دوره و پیوست‌های مربوطه ارائه شده است.

بخش اول

معرفی و مشخصات دوره آموزشی

۱- عنوان دوره آموزشی:

"آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب"

۲- کد دوره: ۸۶۲/۳

۳- مدرس دوره: دکتر یزدان منصوریان

۴- اهداف دوره:

- ۴-۱ آشنا کردن شرکت کنندگان با پدیده وب پنهان؛
- ۴-۲ تبیین دلایل پنهانی اطلاعات در محیط وب و معرفی تئوری سطح ناپیدایی اطلاعات؛
- ۴-۳ آشنایی با چگونگی افزایش سطح دسترسی پذیری اطلاعات؛
- ۴-۴ آشنایی با شیوه های پیشرفته جستجو در وب؛

۵- تعداد شرکت کنندگان در دوره:

تعداد شرکت کنندگان در این دوره ۱۷ نفر شامل، ۶ نفر از کارکنان پژوهشگاه و ۱۱ نفر از سایر کارکنان کتابخانه ها و مراکز اطلاع رسانی، دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری رشته های مدیریت فن آوری اطلاعات و کتابداری و اطلاع رسانی می باشد.

۶- محل برگزاری دوره:

پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران.

۷- تاریخ شروع و خاتمه دوره:

۱۳۸۶/۲/۱۲ لغایت ۱۳۸۶/۲/۱۳

۸- طول دوره: ۱۶ ساعت.

۹- شرایط ورود به دوره:

ویژه مدیران و کارکنان کتابخانه ها و مراکز اطلاع رسانی، دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری رشته های مدیریت فن آوری اطلاعات و کتابداری و اطلاع رسانی و عموم کاربران وب می باشد.

۱۰- هزینه شرکت در دوره: ۴۰۰۰۰۰ ریال برای هر نفر

۱۱- تسهیلات دوره:

۱-۱۱ پذیرایی

۲-۱۱ نهار

۳-۱۱ گواهی حضور

جدول ۱- معرفی و مشخصات دوره آموزشی

عنوان دوره آموزشی	کد دوره	مدرس دوره	اهداف دوره	تعداد شرکت کنند (نفر)		محل برگزاری دوره	تاریخ		طول دوره (ساعت)	شرایط ورود به دوره	هزینه شرکت در دوره (ریال)	تسهیلات دوره
				پژوهشگاه	سایر سازمانها		شروع	خاتمه				
آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب	۸۶۲/۳	دکتر یزدان منصوریان	۱- آشنا کردن شرکت کنندگان با پدیده وب پنهان. ۲- تبیین دلایل پنهانی اطلاعات در محیط وب و معرفی تئوری سطح ناپیدایی اطلاعات. ۳- آشنایی با چگونگی افزایش سطح دسترس پذیری اطلاعات. ۴- آشنایی با شیوه های پیشرفته جستجو در وب.	۶	۱۱	پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران	۸۶/۲/۱۲	۸۶/۲/۱۳	۱۶	ویژه مدیران و کارکنان کتابخانه ها و مراکز اطلاع رسانی، دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری رشته های مدیریت فن آوری اطلاعات و کتابداری و اطلاع رسانی و عموم کاربران وب می باشد.	۴۰۰۰۰۰	- پذیرایی - نهار - گواهی حضور
				جمع: ۱۷ نفر								

بخش دوم فعالتهای قبل از اجرای دوره

۱- برنامه ریزی دوره:

- ۱-۱ ارسال و دریافت کاربرگ پیشنهاد دوره.
- ۱-۲ بررسی و تأیید فرم پیشنهاد دوره.
- ۱-۳ تدوین قرارداد دوره.
- ۱-۴ نهایی شدن قرارداد دوره.
- ۱-۵ اطلاعیه برگزاری دوره.
- ۱-۶ برنامه ریزی زمانبندی اجرای دوره با هماهنگی مجری دوره.

جدول ۲- برنامه ریزی دوره آموزشی

وضعیت	فعالیت
انجام شده	ارسال و دریافت کاربرگ پیشنهاد دوره
انجام شده	بررسی و تأیید فرم پیشنهاد دوره
انجام شده	تدوین قرارداد دوره
انجام شده	نهایی شدن قرارداد دوره
انجام شده	اطلاعیه برگزاری دوره
انجام شده	برنامه ریزی زمانبندی اجرای دوره با هماهنگی مجری دوره

۲- ثبت نام در دوره:

۱-۲ تماس با کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی در خصوص ارسال اطلاعیه دوره و اطمینان از صحت شماره‌های دورنگار آنها.

۲-۲ دورنگار اطلاعیه به ۲۰۰ دانشگاه و مراکز اطلاع‌رسانی.

۳-۲ فرستادن اطلاعیه دوره های آموزشی به پست الکترونیکی کتابداران (lis-ir@ferdowsi.um.ac.ir).

۴-۲ پیگیری ایمیل آموزش و پاسخ به پرسشهای مطرح شده.

۵-۲ دریافت و بایگانی دورنگار های رسیده به مدیریت آموزش.

۶-۲ پاسخ به سؤالات ضبط شده در خارج از ساعات اداری توسط منشی تلفنی دستگاه دورنگار.

۷-۲ ثبت نام از شرکت کنندگان ، تکمیل و بایگانی مدارک آنها.

جدول ۳- فعالیتهای ثبت نام در دوره

وضعیت	فعالیت
انجام شده	تماس با کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی در خصوص ارسال اطلاعیه دوره و اطمینان از صحت شماره‌های دورنگار آنها
انجام شده	دورنگار اطلاعیه به ۲۰۰ دانشگاه و مراکز اطلاع‌رسانی
انجام شده	فرستادن اطلاعیه دوره های آموزشی به پست الکترونیکی کتابداران lis-ir@ferdowsi.um.ac.ir
انجام شده	پیگیری ایمیل آموزش و پاسخ به پرسشهای مطرح شده
انجام شده	دریافت و بایگانی دورنگار های رسیده به مدیریت آموزش
انجام شده	پاسخ به سؤالات ضبط شده در خارج از ساعات اداری توسط منشی تلفنی دستگاه دورنگار
انجام شده	ثبت نام از شرکت کنندگان ، تکمیل و بایگانی مدارک آنها

۳- فعالیتهای قبل از اجرای دوره:

- ۱-۳ تهیه نامه پذیرایی و تأیید آن توسط مدیر آموزش و معاون اداری و مالی پژوهشگاه .
- ۲-۳ ارجاع رونوشت نامه به؛ کارپرداز ی جهت تهیه لوازم پذیرای ،امور رفاهی جهت تهیه غذا و مدیر ساختمان جهت هماهنگی با نگهبانی درب ورودی .
- ۳-۳ هماهنگی با مدرس دوره در خصوص تجهیزات مورد نیاز خود جهت برگزاری دوره .
- ۴-۳ هماهنگی با مدرس دوره در خصوص کتب و جزواتی که به شرکت کننده گان در طول دوره داده خواهد شد.
- ۵-۳ آماده کردن تجهیزات مورد نیاز مدرس دوره (لب تاب ، وغیره) .
- ۶-۳ تهیه کپی از مدارک و جزواتی که به شرکت کنندگان در طول دوره داده خواهد شد (حدوداً ۷۷۰ برگ)
- ۷-۳ آماده کردن وچک کردن محل برگزاری دوره شامل: وضعیت بهداشت و تمیزی، فضای کافی کلاسی، چیدمان صندلیها در کلاس، کیفیت تجهیزات روشنایی، تعیین محل پذیرایی وناهار .
- ۸-۳ پیگیری تهیه لوازم و مواد پذیرایی و آماده کردن آن در روز پذیرایی.

جدول ۴- فعالیتهای قبل از اجرای دوره

وضعیت	فعالیت
انجام شده	تهیه نامه پذیرایی و تأیید آن توسط مدیر آموزش و معاون اداری و مالی پژوهشگاه
انجام شده	ارجاع رونوشت نامه به؛ کارپرداز ی جهت تهیه لوازم پذیرای ،امور رفاهی جهت تهیه غذا و مدیر ساختمان جهت هماهنگی با نگهبانی درب ورودی
انجام شده	هماهنگ با مدرس دوره در خصوص تجهیزات مورد نیاز خود جهت برگزاری دوره
انجام شده	هماهنگی با مدرس دوره در خصوص کتب و جزواتی که به شرکت کننده گان در طول دوره داده خواهد شد
انجام شده	آماده کردن تجهیزات مورد نیاز مدرس دوره (لب تاب ، وغیره)
انجام شده	تهیه کپی از مدارک و جزواتی که به شرکت کنندگان در طول دوره داده خواهد شد (حدوداً ۷۷۰ برگ)
انجام شده	آماده کردن وچک کردن محل برگزاری دوره شامل: وضعیت بهداشت و تمیزی، فضای کافی کلاسی، چیدمان صندلیها در کلاس، کیفیت تجهیزات روشنایی، تعیین محل پذیرایی وناهار
انجام شده	پیگیری تهیه لوازم و مواد پذیرایی و آماده کردن آن در روز پذیرایی

بخش سوم
فعالیت‌های حین اجرای دوره

۱- فعالیت‌های انجام شده در حین اجرای دوره:

- ۱-۱ راهنمایی شرکت کننده گان برای رجوع به محل برگزاری دوره ، محل پذیرایی و سالن غذا خوری.
- ۱- ۲ توزیع پرسشنامه‌های ارزیابی و جزوه‌های آموزشی در بین شرکت کنندگان در دوره.
- ۱- ۳ راهنمایی شرکت کنندگان در خصوص دوره‌های گذشته و آتی.

جدول ۵- فعالیت‌های انجام شده در حین اجرای دوره

وضعیت	فعالیت
انجام شده	راهنمایی شرکت کننده گان برای رجوع به محل برگزاری دوره ، محل پذیرایی و سالن غذا خوری
انجام شده	توزیع پرسشنامه‌های ارزیابی و جزوه‌های آموزشی در بین شرکت کنندگان در دوره
انجام شده	راهنمایی شرکت کنندگان در خصوص دوره‌های گذشته و آتی

بخش چهارم

فعالیت‌های پس از اجرای دوره

۱- فعالیتهای انجام شده پس از اجرای دوره:

- ۱-۱ صدور گواهینامه برای شرکت کننده گان در دوره (۱۷ برگ).
- ۱-۲ تحویل گواهینامه‌های صادر شده به شرکت کنندگان یا ارسال پستی.
- ۱-۳ آماده کردن گزارش مالی و ارسال آن به معاونت اداری و مالی.
- ۱-۴ ورود داده‌های پرسشنامه‌های ارزیابی دوره در نرم افزار آماری SPSS.
- ۱-۵ تحلیل و گزارش ارزیابی کیفیت دوره در هر روز ، مربی دوره و نهایی دوره.
- ۱-۶ تهیه نامه تقدیر تشکر از مربی و مجریان دوره.
- ۱-۷ آماده کردن گزارش و مستند سازی از دوره.

جدول ۶- فعالیتهای انجام شده پس از اجرای دوره

فعالیت	وضعیت
صدور گواهینامه برای شرکت کننده گان در دوره (۱۷ برگ)	انجام شده
تحویل گواهینامه‌های صادر شده به شرکت کنندگان یا ارسال پستی	انجام شده
آماده کردن گزارش مالی و ارسال آن به معاونت اداری و مالی	انجام شده
ورود داده‌های پرسشنامه‌های ارزیابی دوره در نرم افزار آماری SPSS	انجام شده
تحلیل و گزارش ارزیابی کیفیت دوره در هر روز ، مربی دوره و نهایی دوره.	انجام شده
تهیه نامه تقدیر تشکر از مربی و مجریان دوره	انجام شده
آماده کردن گزارش و مستند سازی از دوره	در دست انجام

جدول ۷- گزارش مالی دوره

ردیف	نام و نام خانوادگی	نقش و محل خدمت	مبلغ پایه (ریال)	درصد تخفیف	دریافتی (ریال)	شماره فیش	تاریخ واریز
۱	جمیله کوهستانی	کتابدار دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان	۴۰۰,۰۰۰	-	۴۰۰,۰۰۰	شماره حواله: ۶۰۰۴۲۷ بانک ملی گرگان	۱۳۸۶/۲/۵
۲	عباس رجبی	کارمند دانشگاه امام صادق (ع)	۴۰۰,۰۰۰	-	۴۰۰,۰۰۰	۰۹۹۷۳۱ ب / ۲۱۹ بانک ملی تهران	۱۳۸۶/۲/۵
۳	پرویز سلمانی	مدیر اجرایی پژوهشکده آموزشی بنیاد دایره المعارف فارسی	۴۰۰,۰۰۰	-	۴۰۰,۰۰۰	۷۴۲۰۶۶ الف / ۶۹۹ بانک ملی تهران	۱۳۸۶/۲/۴
۴	محمد سروری	کارمند دانشگاه تربیت معلم تهران	۴۰۰,۰۰۰	-	۴۰۰,۰۰۰	۶۲۲۴۲۵ ب / ۲۰۰ بانک ملی تهران	۱۳۸۶/۲/۳
۵	لعبت درخشانی	کارمند دانشگاه الزهرا	۴۰۰,۰۰۰	-	۴۰۰,۰۰۰	۷۲۵۶۳۴ ب / ۲۴۵ بانک ملی تهران	۱۳۸۶/۲/۵
۶	فاطمه سالکی	کتابدار دانشگاه الزهرا	۴۰۰,۰۰۰	-	۴۰۰,۰۰۰	۷۲۵۶۳۳ ب / ۲۴۵ بانک ملی تهران	۱۳۸۶/۲/۵
۷	لاله صمدی	کتابدار پژوهشکده حکمت و فلسفه	۴۰۰,۰۰۰	-	۴۰۰,۰۰۰	۵۵۳۱۱۲ ب / ۲۱۵ بانک ملی تهران	۱۳۸۶/۲/۱۰
۸	مهشید سجادی	کتابدار پژوهشکده حکمت و فلسفه	۴۰۰,۰۰۰	-	۴۰۰,۰۰۰	۵۵۳۱۱۱ ب / ۲۱۵ بانک ملی تهران	۱۳۸۶/۲/۱۰
۹	نازیلا ماهوتی	کارمند سازمان گسترش صنایع	۴۰۰,۰۰۰	-	-	تاکنون به حساب پژوهشگاه واریز نشده	-
۱۰	سکینه مستجیری عید	دانشگاه سمنان	۴۰۰,۰۰۰	-	۴۰۰,۰۰۰	شماره حواله: ۰۴۸۱۴ بانک ملی سمنان	۸۶/۲/۲۴
۱۱	صدیقه شوشه ریز	دانشگاه هنر	۴۰۰,۰۰۰	-	۴۰۰,۰۰۰	۴۱۰۶۸۲ ب / ۲۳۳ بانک ملی تهران	۱۳۸۶/۲/۱۰
جمع کل			۴,۰۰۰,۰۰۰		۴,۰۰۰,۰۰۰		

گزارش ارزیابی کیفیت دوره در هر روز

۱- در جلسه / جلسات امروز چه چیزی علاقه شما را جلب کرد؟

از ۲۰ شرکت کننده در دوره که همگی به این سوال جواب دادند جوابها به شرح زیر می باشند:

۱. استاد بسیار با شوق و علاقه و مسلط به تدریس می پرداختند. (۱۴ نفر)
۲. کلیه مباحث جالب بودند (۷ نفر)
۳. تازگی مطالب ارائه شده (۴ نفر)
۴. تواضع و خوشرویی استاد (۴ نفر)
۵. آشنایی با علل پنهانی اطلاعات در وب (۳ نفر)
۶. برخورد خوب کارکنان آموزش (۲ نفر)
۷. انجام جستجوهای اینترنتی
۸. بحث های مورد ذکر به روز و با محتوای بالایی ارائه شد.
۹. آشنایی با سازمانهای دیگر و استراتژیهای آنان

۲- در جلسه / جلسات امروز چه چیزی بر خلاف میل شما بود؟

از ۲۰ شرکت کننده در دوره ۱۶ نفر به این سوال پاسخ داده اند پاسخها به شرح زیر بوده است:

۱. نبود رایانه (۵ نفر)
۲. سرعت پایین اینترنت در کارگاه (۲ نفر)
۳. همه چیز خوب بود، چیز خاصی نبود
۴. ساعت آغاز جلسه
۵. پذیرایی
۶. امکانات جنبی برگزاری دوره (عدم توزیع پوشه، کاغذ و قلم)
۷. استاندارد نبودن شرایط کلاس و فاصله کم از پرده نمایش چشم را اذیت می کرد.
۸. ارائه نشدن ریز برنامه کارگاه
۹. کافی نبودن علائم راهنما (در ورودی بدون هیچ اطلاعی تغییر کرده بود).
۱۰. به سرفصلها به صورت عمیق پرداخته نشد و بیشتر حواشی مباحث مطرح شد.
۱۱. اطلاعات علمی زیادی توسط مربی به شرکت کنندگان انتقال داده نشد

۳- به نظر شما برای بهبود دوره های بعدی چه تغییراتی باید صورت گیرد؟

از ۲۰ شرکت کننده در دوره ۱۴ جواب به این سوال پاسخ داده شده است پاسخها به شرح زیر بوده است:

۱. در اختیار گذاشتن رایانه برای جستجو (۶ نفر)
۲. استفاده بهینه از تکنولوژی اطلاعات و آموزشی (۳ نفر)
۳. امکانات کمک آموزشی از قبیل پوشه و کاغذ و قلم قبل از شروع کارگاه توزیع گردد. (۲ نفر)
۴. از یکماه قبل اطلاع رسانی شود (۲ نفر)
۵. کارگاهی مجهز تر و از نظر مساحت بزرگتر در نظر گرفته شود (۲ نفر)
۶. بسیار خوب بود (به همین ترتیب ادامه پیدا کند، تمام مباحث مورد علاقه بود، چیز خاصی مد نظر نیست)

۷. ساعت کلاس کوتاهتر شود.
۸. ساعت شروع کلاس به ساعت ۹ به بعد تغییر یابد
۹. استفاده از میز دایره شکل
۱۰. هزینه پایینتر
۱۱. معرفی مختصر دوره در اطلاعیه ثبت نام به همراه ریزبرنامه‌ها
۱۲. اطلاعیه برگزاری کلاسها در وب سایت مرکز آورده شود.
۱۳. یک پکیج از کلاس به شرکت کنندگان داده شود.
۱۴. گسترش امکانات به منظور استفاده کلیه شرکت کنندگان

۴- بر اساس ارزشیابی شما، بطور کلی دوره آموزشی تا این مرحله از چه سطحی برخوردار بوده است؟

عالی=۱ خوب=۲ متوسط=۳ ضعیف=۴ خیلی ضعیف=۵

تعداد پاسخ دهندگان: ۱۴ نفر میانگین= ۱/۶۴ مد= ۲

از دیدگاه شرکت کنندگان دوره آموزشی وب پنهان؛ در کل از سطح بسیار خوبی برخوردار بوده است. اختصاص وقت زیاد، فضای آموزشی مناسبتر، و تامین رایانه برای استفاده در کلاس از مسائلی است که باید توجه بیشتری به آنها شود. جدید بودن محتوای تدریس و موضوع دوره، تسلط، اخلاق و علاقه مدرس دوره از نکات مثبتی است که در این فرم و فرمهای ارزیابی مشابه به آنها اشاره شده است.

گزارش ارزیابی مربی دوره

خیلی زیاد = ۵ زیاد = ۴ متوسط = ۳ کم = ۲ خیلی کم = ۱ بی پاسخ = ۰

۱- از ابتدای دوره تا چه حد توسط مربی در شما علاقه و انگیزه ایجاد شد؟

تعداد پاسخ دهندگان: ۲۰ میانگین: ۴/۶۰ مد: ۵

از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب در کل مربی دوره مذکور تا حد زیادی توانسته است در آنها علاقه و انگیزه ایجاد کند.

۲- تا چه حد این علاقه در طی دوره در شما حفظ شد؟

تعداد پاسخ دهندگان: ۲۰ میانگین: ۴/۳۱ مد: ۴

از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب در کل علاقه به دوره تا حد بالایی در آنها حفظ شده است

۳- تا چه حد اهداف دوره آموزشی برای شما تبیین شد؟

تعداد پاسخ دهندگان: ۲۰ میانگین: ۴/۰۵ مد: ۴

از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب در کل اهداف دوره در حد زیادی برای آنها تبیین شده است.

۴- چه میزان تنوع در مطالب ارائه شده وجود داشت؟

تعداد پاسخ دهندگان: ۲۰ میانگین: ۴/۱۵ مد: ۵

از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب در کل مطالب از تنوع بالایی برخوردار بوده اند.

۵- تا چه حد فعالیت ها به صورت گروهی انجام می شد؟

تعداد پاسخ دهندگان: ۲۰ میانگین: ۳/۸۰ مد: ۴

از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب فعالیت های کلاسی تا حد زیادی بصورت گروهی برگزار می شد.

۶- تا چه حد فعالیت های عملی صورت می گرفتند؟

تعداد پاسخ دهندگان: ۲۰ میانگین: ۴ مد: ۴

از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی فرایند آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب در حدی زیادی فعالیت های عملی صورت می گرفت.

۷- کیفیت استفاده از این فعالیت های عملی در چه حدی بود؟

تعداد پاسخ دهندگان: ۲۰ میانگین: ۳/۹۰ مد: ۴

از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب کیفیت استفاده از این فعالیت های عملی در حد بالایی بوده است.

۸- تا چه حد از شیوه مباحثه استفاده می شد؟

تعداد پاسخ دهندگان: ۲۰ میانگین: ۴/۲۵ مد: ۴

از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب از روش مباحثه استفاده زیادی به عمل آمد.

۹- تا چه حد از وسایل سمعی - بصری استفاده می شد؟

تعداد پاسخ دهندگان: ۲۰ میانگین: ۴/۳۰ مد: ۵

از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب در حد بالایی در وسایل سمعی - بصری استفاده گردید.

۱۰- تا چه حد وسایل مورد استفاده به مباحث ارائه شده مربوط بود؟

تعداد پاسخ دهندگان: ۲۰ میانگین: ۴/۳۰ مد: ۴

از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب تا حدی بالاتر از متوسط وسایل مورد استفاده به مباحث ارائه شده مربوط بود.

۱۱- آیا وسایل سمعی - بصری مورد استفاده از کیفیت کافی برخوردار بود؟

تعداد پاسخ دهندگان: ۲۰ میانگین: ۳/۸۰ مد: ۳

از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب در حدی بالاتر از متوسط وسایل سمعی - بصری مورد استفاده از کیفیت بالایی برخوردار بود.

۱۲- مربی تا چه حد به موضوع تسلط داشت؟

تعداد پاسخ دهندگان: ۲۰ میانگین: ۴/۸۵ مد: ۵

از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب مربی تا حد بسیار زیادی به موضوع تسلط داشت.

۱۳- تا چه حد بیان مربی دوره آموزشی قابل فهم بود؟

تعداد پاسخ دهندگان: ۲۰ میانگین: ۴/۶۵ مد: ۵

از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب بیان مربی تا حد زیادی قابل فهم بود.

۱۴- مربی تا چه میزان خود به مطالب ارائه شده، اشتیاق و علاقه نشان می داد؟

تعداد پاسخ دهندگان: ۲۰ میانگین: ۴/۷۵ مد: ۵

از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب خود مربی تا حد خیلی زیادی به مطالب ارائه شده، اشتیاق و علاقه نشان می داد.

۱۵- تا چه حد امکان پرسش برای گروه فراهم بود؟

تعداد پاسخ دهندگان: ۲۰ میانگین: ۴/۸۵ مد: ۵

از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب در حد بسیار زیادی امکان پرسش و پاسخ فراهم بود.

۱۶- تا چه میزان پاسخ‌های ارائه شده به پرسش‌های گروه ابهامات را رفع می‌کرد؟

تعداد پاسخ‌دهندگان: ۲۰ میانگین: ۴/۵۵ مد: ۵

از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی فرایند آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب پاسخ‌های ارائه شده به پرسش‌های گروه در حد زیادی ابهامات را رفع می‌کرد.

۱۷- مربی تا چه میزان برای تمرکز حواس شما در کلاس تلاش می‌کرد؟

تعداد پاسخ‌دهندگان: ۲۰ میانگین: ۴/۳۰ مد: ۵

از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب مربی تا حدی بالایی در ایجاد تمرکز حواس در آنها موفق بوده است.

۱۸- نقش مربی را در مطالبی که آموخته‌اید چه مقدار بر آورد می‌کنید؟

تعداد پاسخ‌دهندگان: ۲۰ میانگین: ۴/۷۰ مد: ۵

از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب نقش مربی در یادگیری آنها زیاد بوده است.

۱۹- مربی تا چه میزان از مهارت‌های ارتباطی برخوردار بود؟

تعداد پاسخ‌دهندگان: ۲۰ میانگین: ۴/۶۵ مد: ۵

از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب مربی از مهارت‌های ارتباطی بالایی برخوردار بود.

۲۰- تا چه حد ارائه مطالب توسط مربی از نظم و پیوستگی برخوردار بود؟

تعداد پاسخ‌دهندگان: ۲۰ میانگین: ۴/۲۵ مد: ۵

از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب مطالب ارائه شده از سوی مربی از نظم و پیوستگی زیادی برخوردار بود.

۲۱- تا چه حد مربی از میزان یادگیری شما ارزشیابی به عمل آورد؟

تعداد پاسخ‌دهندگان: ۲۰ میانگین: ۴/۱۰ مد: ۴

از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب مربی در حد زیادی از یادگیری آنها ارزشیابی به عمل می‌آورد.

۲۲- تا چه میزان مربی از شواهد و مثال‌های مرتبط با محتوا و متناسب با مخاطبان استفاده می‌کرد؟

تعداد پاسخ‌دهندگان: ۲۰ میانگین: ۴/۵۵ مد: ۴

از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب مربی تا حد زیادی از شواهد و مثال‌های مرتبط با محتوا و متناسب با مخاطبان استفاده می‌کرد.

۲۳- مربی تا چه میزان از توانایی مدیریت کلاس (مدیریت بحثها، زمان، ارتباط و احترام متقابل، مشارکت دادن تمامی شرکت کنندگان و تسهیل یادگیری) برخوردار بود؟

تعداد پاسخ‌دهندگان: ۲۰ میانگین: ۴/۶۵ مد: ۴

سوال آخر سوالی کلی است که تا حد زیادی موفقیت مربی را در اجرای تدریس موثر نشان می دهد از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب مربی تا حد زیادی از توانایی مدیریت کلاس برخوردار بوده است.

اگر بخواهیم ارزیابی کلی از مربی دوره و موفقیت وی در تدریس این دوره از دیدگاه شرکت کنندگان داشته باشیم می توان گفت مربی دوره از مهارت تدریس بسیار بالایی برخوردار بوده و توانسته است نقش خود را به خوبی ایفا کند. همچنین در موضوع مورد تدریس دارای تخصص و تسلط بوده است. در صورتی که بخواهیم با توجه به نظرات شرکت کنندگان پیشنهاداتی به مربی دوره ارائه کنیم می توان گفت مورد زیر نسبت به سایر موارد نیاز به توجه بیشتری دارد تا بتوانیم اینچنین دوره هایی را از برگزاری در حد بسیار مطلوب به برگزاری در حد عالی برسانیم:

میزان استفاده از وسایل سمعی - بصری، و کیفیت وسایل سمعی - بصری نیز از مواردی است که هم به امکانات مدیریت آموزش و هم به آزمایش نشدن آنها حداقل یک روز قبل از دوره مربوط می شود. همچنین محدودیت زمان و عدم هماهنگی کامل مسئول اجرای دوره با مربی دوره در مورد نوع و کیفیت مواد سمعی و بصری قبل از برگزاری دوره می تواند از دلایل استفاده کم و یا وجود مواد آموزشی با کیفیت پایین باشد. که باید این موارد مد نظر قرار گیرند.

در کل با توجه به مطلوبیت برگزاری دوره توسط مربی به نظر می رسد دوره های بعدی بتوانند در حد عالی ارزیابی شوند همچنین قابل ذکر است مواردی که عمدتاً مرتبط با ویژگی های خود مربی دوره می باشند (همانند توانایی مدیریت کلاس توسط مربی، تسلط به موضوع، مهارت های ارتباطی و غیره) از مطلوبیت بسیار زیادی برخوردار بوده است. شرکت کنندگان دوره را مفید و موثر اعلام کرده، به آن علاقه نشان داده اند و دوره را برای استفاده در محیط شغلی خود موثر دانسته اند.

گزارش ارزیابی نهائی دوره

بسیار مطلوب = ۵ مطلوب = ۴ مطلوبیت متوسط = ۳ نا مطلوب = ۲ بسیار نامطلوب = ۱

۱ - وضوح اهداف دوره برای شما

تعداد پاسخ دهندگان: ۲۰ میانگین: ۴/۳۳ مد: ۴

از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب وضوح اهداف دوره برایشان در حدی بالاتر از متوسط مطلوب بوده است.

۲ - کیفیت بحث‌های گروهی در طول دوره

تعداد پاسخ دهندگان: ۲۰ میانگین: ۴/۵۵ مد: ۵

از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب کیفیت بحث‌های گروهی در طول دوره مطلوب بوده است.

۳ - کیفیت کارهای گروهی ارائه شده در طول دوره (در صورتیکه کار گروهی در طول دوره خود نداشته‌اید در کلیه ستونها علامت “-” بگذارید.)

تعداد پاسخ دهندگان: ۲۰ میانگین: ۴/۵۰ مد: ۵

از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب کارهای گروهی ارائه شده در طول دوره در حد متوسطی مطلوب بوده است.

۴ - فرصت برای مشارکت در مباحثات

تعداد پاسخ دهندگان: ۲۰ میانگین: ۴/۶۱ مد: ۵

از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب فرصت برای مشارکت در مباحثات مطلوب بوده است.

۵ - ارتباط بحث‌های گروهی به نیاز شما

تعداد پاسخ دهندگان: ۲۰ میانگین: ۴/۲۲ مد: ۴

از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب ارتباط بحث‌های گروهی به نیاز آنها مطلوب بوده است.

۶ - مناسب بودن تمرین‌ها و تکالیف در طول دوره

تعداد پاسخ دهندگان: ۲۰ میانگین: ۴/۱۴ مد: ۴

از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب تمرین‌ها و تکالیف در طول دوره مطلوب بوده است.

۷ - اثربخشی جدول زمان‌بندی ارائه مطالب

تعداد پاسخ دهندگان: ۲۰ میانگین: ۴/۱۶ مد: ۵

از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب زمان‌بندی ارائه مطالب مطلوب بوده است.

۸- رعایت جدول زمان بندی جلسات آموزشی

تعداد پاسخ دهندگان: ۲۰ میانگین: ۴/۰۵ مد: ۵

از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب رعایت جدول زمان بندی جلسات آموزشی مطلوب بوده است.

۹- مناسب بودن تسهیلات مکان برگزاری

تعداد پاسخ دهندگان: ۲۰ میانگین: ۳/۷۷ مد: ۳

از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب تسهیلات مکان برگزاری تا حدودی مطلوب بوده اند.

۱۰- کیفیت تجهیزات سمعی - بصری مورد استفاده

تعداد پاسخ دهندگان: ۲۰ میانگین: ۳/۶۶ مد: ۳

از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب تجهیزات سمعی - بصری مورد استفاده از کیفیت مطلوبی برخوردار بوده اند.

۱۱- کیفیت مواد آموزشی عرضه شده

تعداد پاسخ دهندگان: ۲۰ میانگین: ۴ مد: ۴

از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب مواد آموزشی عرضه شده از کیفیت مطلوبی برخوردار بوده اند.

۱۲- کیفیت مواد کمک آموزشی مورد استفاده

تعداد پاسخ دهندگان: ۲۰ میانگین: ۳/۹۴ مد: ۴

از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب مواد کمک آموزشی مورد استفاده از کیفیت مطلوبی برخوردار بوده اند.

۱۳- کیفیت پذیرایی و ناهار

تعداد پاسخ دهندگان: ۲۰ میانگین: ۳/۱۱ مد: ۴

از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب پذیرایی و ناهار از کیفیت مطلوبی برخوردار بوده است.

۱۴- کیفیت اطلاع رسانی برای ثبت نام

تعداد پاسخ دهندگان: ۲۰ میانگین: ۴/۰۵ مد: ۵

از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب اطلاع رسانی و ثبت نام از کیفیت متوسطی برخوردار بوده اند.

۱۵- نحوه برخورد مسئولین برگزاری دوره

تعداد پاسخ دهندگان: ۲۰ میانگین: ۴/۵۵ مد: ۵

از نظر شرکت کنندگان در دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب نحوه برخورد

مسئولین برگزاری دوره بسیار مطلوب بوده است.

۱۶- آیا انتظارات شما در این دوره آموزشی برآورده شده است ؟

بلی = ۲ خیر = ۱

تعداد پاسخ دهندگان: ۲۰ میانگین: ۱/۸۸ مد: ۲

در کل شرکت کنندگان در دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب اعلام کرده اند که دوره برگزار شده توانسته است انتظارات آنها را برآورد کند.

اغلب شرکت کنندگان به سوالات تشریحی پرسیده شده جواب نداده اند با این حال در ادامه به جمع بندی جوابهای داده شده به این سوالات می پردازیم:

۱۷- کدام نیازهای کاری (یا حرفه ای) شما می توانست توسط این دوره برآورده شود که به آنها پرداخته نشد؟

۱. کمک به انجام جستجوهای بهتر و تدوین استراتژی جستجوی بهتر در پژوهشها
۲. شیوه های پیداسازی وب پنهان
۳. اگر در این دوره امکانات و تجهیزاتی مثل کامپیوتر بود که کاربران می توانستند با آن تمرین و کار کنند بهتر بود. (۲ نفر)
۴. مطالب در سطوح اولیه ارائه شد، میشد به شکل تخصصی تری به این موضوع پرداخت.
۵. نحوه شناسایی وب پنهان و بردن وب پنهان به وب آشکار

۱۸- آیا در حال حاضر احساس خاصی در مورد تغییراتی که در نتیجه این دوره در رفتار کاری شما به وجود خواهد آمد، دارید ؟ (لطفاً توضیح دهید)

۱. تغییر رفتار در جستجوی اطلاعات از اینترنت و تاثیر آن بر امر آموزش کاربر (۲ نفر)
۲. از این به بعد با دید روشنتری به جستجو در وب می پردازم (دید گاهم تغییر کرده)
۳. به برخی از نکات ضعف و مشکلات جستجو پرداخته شد
۴. بسیار بهره بردم و بینش خوبی از این بحث پیدا کردم
۵. آن تغییری که انتظارش میرفت اتفاق نیفتاد.
۶. چندان تفاوتی نکرده است
۷. به طور حتم افزایش دانش آموخته شده در این کارگاه باعث کارایی بیشتر در محیط کار خواهد شد
۸. بسیاری از بحثهایی که در این دوره شد قبلاً اطلاع نداشته که با شرکت در این دوره بسیار جالب و آموزنده بود.

۱۹- فهرست جلساتی را که بهترین (مفیدترین) و بدترین (بی فایده ترین) جلسات بوده اند، بنویسید.

از ۱۱ نفر شرکت کننده ۲ نفر به این سوال جواب دادند و این دو نفر هر دو جلسات روز دوم، و یکی از آن دو جلسات اول و دوم روز اول را مفید تر دانسته اند.

مفید ترین جلسات به ترتیب: همه جلسات مفید بوده اند. (۳ نفر) بی فایده ترین جلسات به ترتیب:

۲۰- به نظر شما نقاط قوت این دوره کدامند ؟

۱. تحصیل مدرس دوره در خارج از کشور و قدرت ارائه خوب وی (۷ نفر)
۲. تازگی مطالب و مباحث (۴ نفر)
۳. تازگی بحث
۴. معرفی سایتهای علمی و ارائه تجربیات استاد
۵. برگزاری این دوره در پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران
۶. نحوه برخورد مناسب برگزار کنندگان دوره، رفتار پسندیده مسئول دفتر
۷. ارتباط با دیگر شرکت کنندگان و استفاده از تجربیات آنها

۲۱- به نظر شما نقاط ضعف این دوره کدامند؟

۱. عدم وجود رایانه به ازای هر شرکت کننده (۷ نفر)
۲. قطع شدن و کند شدن سرعت اینترنت
۳. عدم تناسب امکانات کارگاه با هدف کارگاه
۴. ساعت شروع کلاسها
۵. ناهار
۶. کیفیت منابع اطلاعاتی پایین بود
۷. اطلاع رسانی پایین بود
۸. فضای آموزشی زیاد مناسب نبود

۲۲- آیا جنبه‌هایی وجود دارد که به نظر شما نیاز به بحث بیشتری داشته باشد؟ (لطفاً توضیح دهید)؛ عناوینی که به نظر شما باید به دوره آموزشی اضافه شوند را نام ببرید.

۱. سواد اطلاعاتی
۲. کار عملی به این دوره ها افزوده شود

۲۳- دوره‌های آموزشی دیگری را که در این زمینه مناسب می‌دانید، نام ببرید:

۱. سواد اطلاعاتی (۳ نفر)
۲. دسترسی به بانکهای جدید اطلاعاتی (۲ نفر)
۳. نمایه سازی (۲ نفر)
۴. روش شناسی در تحقیقات کتابداری
۵. نیاز سنجی اطلاعات
۶. بودجه بندی اقتصاد اطلاعات
۷. تدوین استراتژی مجموعه سازی در کتابخانه‌های تخصصی
۸. طراحی وب سایت
۹. چکیده نویسی
۱۰. وب پنهان به زبان انگلیسی
۱۱. آموزش روشهای جستجو و اطلاع یابی

۲۴- آیا یادگیریهایی شما در این دوره قابلیت اجرایی در محیط کارتان دارند؟ موارد مهم آن را نام ببرید

۱. بله (۴ نفر)

۲. خیر

توضیحات: قابلیت‌های جستجوی بهتر اطلاعات، آشنایی با سایتهای جدید و موثر در برآورده کردن نیاز کاربران از موارد مهم کاربردی دوره در محیط کار اعلام شده اند.

۲۵- هر نوع توصیه و یا پیشنهاد دیگری را که به نظرتان می‌رسد، بنویسید:

۱. استفاده از سایت کامپیوتری بسیار میتواندست مفید باشد ۲

۲. تعداد فرمهای ارزیابی دوره زیاد است

با جمع بندی نظرات شرکت کنندگان نظر کلی که می توان گفت که در برگزاری دوره عوامل انسانی از قبیل مدرس دوره و مسئولان برگزاری دوره نقش و وظیفه خود را به خوبی انجام دادند و دوره برای شرکت کنندگان رضایت بخش، مورد علاقه و موثر بوده است. مسائل عمده‌ای که از دید شرکت کنندگان نیاز به توجه بیشتر دارند سرعت مناسب اینترنت، وجود رایانه به ازای هر شرکت کننده، تناسب امکانات دوره با هدف، توجه بیشتر به کیفیت اطلاع رسانی، فضای آموزشی مناسب می باشد.

دوره آموزشی

آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب

مدرس: دکتر یزدان منصوریان

استادیار دانشگاه تربیت معلم تهران

mansourian@tmu.ac.ir

محل برگزاری دوره: پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران

اردیبهشت ۱۳۸۶

آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب^۱

مقدمه

از شبکه جهانگستر وب به عنوان یکی از بزرگترین منابع اطلاعاتی دنیا یاد می شود که در آن انبوهی از منابع اطلاعاتی متنوع وجود دارد و هر لحظه بر حجم و تنوع این منابع افزوده می گردد. البته این یک واقعیت مسلم است و شکی در گسترده گی و البته سودمندی این شبکه نیست.

با این حال آنچه که درباره سودمندی شبکه وب گفته می شود تنها یک روی سکه را نشان می دهد چرا که این شبکه دچار مشکلات متعددی است. به دلیل رشد بی رویه منابع موجود در وب و عدم برخورداری منابع موجود از سازماندهی مناسب بحث جستجو و بازیابی بهینه اطلاعات از این منبع غول آسا خود مبحثی مفصل و پیچیده است. طی سالهای اخیر فرایند اطلاع یابی در محیط وب از جنبه های مختلف مورد توجه پژوهشگران حوزه بازیابی اطلاعات قرار گرفته است. در اغلب این تحقیقات فرایند جستجو و بازیابی اطلاعات در وب به عملکرد موتورهای جستجو محدود شده است و این در حالی است که موتورهای جستجو تنها به بخش محدودی از محیط وب دسترسی دارند و بخش اعظم این محیط از قلمرو آنها به دور است.

این بخش عظیم به نام وب پنهان (وب نامرئی) معروف شده که در این جزوه آموزشی تلاش می شود تعریفی جامع از آن ارائه شده و بخشهای مختلف آن تشریح شود. اهمیت کمی این بخش از محیط وب به لحاظ حجم قابل توجه آن و اهمیت کیفی منابع مدفون در وب پنهان به لحاظ ارزش اطلاعاتی آنها نیز در این جزوه آموزشی مورد توجه واقع می شود. اما قبل از پرداختن به این مقوله ذکر دو نکته به روشتر شدن بحث اصلی کمک خواهد کرد.

^۱ بخشهایی از جزوه حاضر بر اساس مقاله ذیل تهیه شده است که یکی از آثار مدرس کارگاه در مورد موضوع وب پنهان می باشد. با این حال، مطالبی متناسب با موضوع این کارگاه از جمله مقدمه ای بر تئوری پنهانی اطلاعات به آن افزوده شده است. منصوریان، یزدان. (۱۳۸۲). نگاهی به جنبه های مختلف وب پنهان: مروری بر نوشتارها. جلد دوم مجموعه مقالات همایش وب سایت کتابخانه ها: طراحی و ارزیابی..

مبحث نخست مروری گذرا است بر انواع روشهای اطلاع یابی در وب و بحث بعدی چگونگی کارکرد موتورهای کاوش. اشاره به این دو نکته در تشریح بحث اصلی جزوه آموزشی که چگونگی به وجود آمدن وب پنهان است مفید خواهد بود.

چهار روش اصلی بازیابی اطلاعات در محیط وب

گرچه بازیابی اطلاعات در وب ممکن است به روشهایی گوناگون صورت پذیرد اما به طور کلی تاکنون چهار روش برای این منظور وجود دارد. در ساده ترین شکل آن کاربر نشانی اینترنتی^۲ سایت مورد نظر خود را در قسمت مربوط به نشانی یکی از مرورگرهای وب مثل اینترنت اکسپلورر یا نتسکیپ^۳ تایپ کرده و اطلاعات مورد نظر را بازیابی میکند. بدیهی است که این روش تنها زمانی میسر است که کاربر قبلاً از نشانی منبع یا منابع مورد نظر خود به نحوی اطلاع دارد و بجز در مورد سایتهایی که معمولاً با آنها کار می کند یا نشانیهایی که از طرق مختلف به اطلاع او می رسد در موارد دیگر معمول و البته میسر نیست.

دومین روش با دنبال کردن پیوندهای (لینکهای) موجود در صفحات وب میسر است که کاربران را از صفحه ای به صفحه دیگر هدایت می کند.^۴ این نوع بازیابی را نوعی جستجو هدایت نشده تلقی می کنند که ممکن است یا به نتایج ارزشمندی منجر شود یا حاصلی در پی نداشته باشد و گاهی کاربران با دنبال کردن پیوندهای فراوان دچار نوعی سرگردانی در وب می شوند و از آن اصطلاحاً به گم شدن در وب یاد می شود. با این حال این سهولت دسترسی به منابع در وب از امتیازات بزرگ آن است و برای کاربران امکان مرور سریع و آسان در منابع مختلف را فراهم می کند و سودمندی آن معمولاً بیش از مشکلاتش است.

^۲ . URL (Universal Resource Locator)

^۳ . MS Internet Explorer & Netscape

^۴ . Browsing

سومین روش در واقع نوعی بازیابی گزینشی اطلاعات^۵ است که در آن به جای آنکه کاربران شخصا در جستجوی اطلاعات مورد نظر باشند، موضوعات مورد نیاز خود را قبلا به یک نظام الکترونیکی و خودکار بازیابی گزینشی می سپارند و سپس در طول زمان اطلاعات دریافتی جدید توسط نظام مربوطه برای آنها به طور خودکار ارسال خواهد شد.

این فرایند تا زمانی که کاربر عدم تمایل خود را برای دریافت اطلاعات بیشتر اعلام کند ادامه می یابد. این روش گرچه می تواند بسیار مفید باشد اما عملا از عمومیت کافی برخوردار نیست چرا که تنها در مواردی توصیه می شود که کاربران در طول یک زمان مشخص به جستجو جامع در یک حوزه موضوعی مشخص نیاز داشته باشند.

چهارمین روش که در واقع متداولترین راه بازیابی اطلاعات در شبکه جهانگستر وب محسوب می شود بازیابی از طریق جستجو در وب می باشد. موتورهای جستجو ابزار اصلی کاوش در وب به شمار می آیند. بدیهی است که یک جستجو موفق جستجویی است که با صرف کمترین وقت و انرژی به بازیابی حداکثر منابع مرتبط منجر شود. اما گاهی علی رغم انجام جستجو در انواع موتورهای کاوش و انتخاب مناسبترین کلید واژه ها و یا استفاده از جستجوی پیشرفته^۶ باز هم تلاش برای یافتن منابع اطلاعاتی مناسب بی نتیجه می ماند.

در بسیاری از این موارد ممکن است کاربران بر این باور باشند که اطلاعات مورد نیاز در جایی از این شبکه پنهان وجود دارد اما آنان به هر دلیل در بازیابی آن ناموفق بوده و مانع یا موانعی آنان را از دست یابی به این اطلاعات باز می دارد. این باور در خیلی از موارد درست است چرا که چنانچه اطلاعات مورد نظر در شبکه وب وجود داشته باشد و موتورهای جستجو امکان بازیابی این اطلاعات را فراهم نکنند به احتمال قوی این منبع اطلاعاتی در سایه وب پنهان مخفی مانده است. اکنون این سؤال مطرح می شود که منظور از وب پنهان چیست؟ از آنجا که ارتباط مستقیمی بین شیوه کار موتورهای جستجو و ایجاد وب پنهان وجود دارد به نظر می رسد قبل از توصیف بخش های مختلف وب پنهان لازم است به نحوه عملکرد موتورهای جستجو اشاره شود.

^۵ . SDI (Selective Dissemination of Information)

^۶ . Advanced Search

اجزاء و چگونگی عملکرد موتورهای جستجو

تعداد و تنوع موتورهای جستجو بسیار قابل توجه است با این حال شباهتهای اساسی در ساختار و عملکرد همه آنها وجود دارد به نحوی که ساختار اصلی موتورهای جستجو معمولاً از سه بخش عمده تشکیل شده است. این قسمتها عبارت اند از:

۱. نرم افزار خزنده^۷

خزنده در واقع نرم افزاری است که تمام پیوندهای^۸ موجود در صفحات وب را بدون آنکه میان آنها تفاوتی قائل شود دنبال کرده از این طریق صفحات جدید را شناسایی کند و یک نسخه از صفحات جدید کپی می کند و آن را به نمایه اصلی موتور کاوش تحویل می دهد. این فرایند پیوسته تکرار می شود و در یک دوره زمانی مشخص نرم افزار خزنده صفحاتی را که قبلاً کپی کرده مجدداً بازبینی می کند تا با تهیه کپی جدید هر گونه تغییرات احتمالی ایجاد شده در آنها را ثبت کند.

انتخاب عنوان «خزنده» برای این نوع از نرم افزارها به دلیل نوع کاری است که انجام می دهند. عملکرد آنها در یافتن صفحات وب مثل خزیدن در فضای وب است. هر موتور جستجو، نرم افزار خزنده مخصوص به خود را دارد و توانایی بازیابی اطلاعات در هر موتور به قدرت خزنده آن وابسته است.

منظور از قدرت خزنده سرعت عمل و دامنه فعالیت آن در دنبال کردن پیوندهای موجود در صفحات وب می باشد. گستردگی و عمق دسترسی اطلاعات در هر موتور جستجو بیش از هر چیز به ویژگیهای خزنده آن بستگی دارد و نمایه^۹ موتور جستجو حاصل کار خزنده است. البته علاوه بر خزنده ها در هر موتور جستجو، امکانی برای معرفی سایتهای جدید نیز وجود دارد که کاربران می توانند با ارائه نشانی (URL) سایت مورد نظر خود آن را به موتور جستجو تحویل^{۱۰} داده و معرفی کنند.

^۷. Crawler or Spider

^۸. Links

^۹. Index

^{۱۰}. Submit

۲. نمایه یا ایندکس

صفحات بازیابی شده در وب از طریق کار بی وقفه خزنده در یک پایگاه اطلاعاتی تحت عنوان نمایه موتور جستجو ذخیره می شوند. مندرجات این پایگاه مرتباً روزآمد شده و منابع جدید به آن اضافه می گردند. بزرگی و روزآمدی اطلاعات موجود در نمایه هر موتور جستجو وابسته به عملکرد خزنده آن است. ساختار نمایه، اندازه و حجم آن در هر موتورهای جستجوی مختلف متفاوت است. به همین دلیل جستجو با کلیدواژه‌های یکسان نتایج نسبتاً متفاوتی در موتورهای گوناگون در پی خواهد داشت. به بیان دیگر، هنگامی که کاربران کلیدواژه‌های مورد نظر خود را در بخش جستجوی موتور کاوش دارد می کنند آنچه اتفاق می افتد جستجوی نمایه موتور جستجو بر اساس کلیدواژه‌های مذکور است نه جستجوی فضای وب.

۳. نرم افزار جستجو^{۱۱}

بیرونی ترین بخش هر موتور جستجو نرم افزار بازیابی آن است که به جستجو و بازیابی اطلاعات موجود در فایل نمایه براساس کلیدواژه‌های دریافتی از طرف کاربران می پردازد و نتایج بازیابی را نمایش می دهد. آنچه که کاربران مشاهده می کنند در واقع همین بیرونی ترین لایه موتورهای جستجو^{۱۲} است. وقتی آنها به کمک کلیدواژه‌های انتخابی خود به جستجو در وب می پردازد عملاً آنچه را جستجو می کنند پایگاه اطلاعاتی (نمایه) موتور جستجو است که پیوند آنها را با سایر وب سایتها و صفحات وبی^{۱۳} برقرار می کنند که قبلاً توسط خزنده شناسایی شده اند. بسته به اینکه خزنده‌های موتور جستجو با چه تناوب^{۱۴} و چه عمقی^{۱۵} عمل کنند نتیجه جستجو توسط کاربر متفاوت خواهد بود، چرا که به دلیل تفاوت تناوب و عمق عملکرد خزنده‌ای موتورهای کاوش گوناگون حجم و نوع اطلاعات ذخیره شده در نمایه آنها با هم متفاوت می باشد و در نتیجه حاصل جستجوی یکسان در هر یک از آنها متفاوت خواهد بود.

^{۱۱} . Query Processor

^{۱۲} . Interface

^{۱۳} . Webpage

^{۱۴} . Frequency of Crawling

^{۱۵} . Depth of Crawling

وب پنهان چیست و چگونه ایجاد شده است؟

به رغم آنکه تاکنون مقالات متعددی به زبان انگلیسی درباره وب پنهان منتشر شده اما به روشنی معلوم نیست که چه کسی برای اولین بار این واژه را ابداع کرده است. مرور نوشتارها نشان می دهد که به احتمال زیاد واژه وب پنهان^{۱۶} برای نخستین بار در سال ۱۹۹۴ توسط محققى به نام دکتر ژیل السورث^{۱۷} ابداع شده است (برگمن, ۲۰۰۱). البته معدودی از منابع موجود در این زمینه نیز شخص دیگری به نام ماتیو کل^{۱۸} را به عنوان اولین مبدع این اصطلاح معرفی می کنند (شرمن, ۲۰۰۳).

با این حال نام کریس شرمن و گری پرایس به عنوان دو نفر از صاحب نظران اصلی در این موضوع بیشتر از دیگران به چشم می خورد و تعریفی که آنان در سال ۲۰۰۱ از وب پنهان ارائه کرده اند در اغلب منابع ذکر شده است. به نقل از شرمن و پرایس (۲۰۰۱:۵۶) وب پنهان را می توان به طور خلاصه این چنین تعریف نمود:

وب پنهان بخشی از شبکه جهانگستر وب است که عمدتاً شامل منابع اطلاعاتی غیر متنی و پویا^{۱۹} است که به هر دلیل به طور موقت یا دائم خارج از حوزه جستجو و بازیابی موتورهای کاوش قرار دارند و بازیابی اطلاعات موجود در آن از طریق استفاده مستقیم از این موتورها میسر نمی باشد. امکان بازیابی منابع پنهان در وب پنهان یا برای موتورهای کاوش از نظر فنی میسر نیست و یا محدودیهای مالی مانع از نمایه سازی این منابع شده است.

ممکن است واژه وب پنهان در نگاه اول کمی مبهم و حتی گمراه کننده به نظر برسد. کلمه پنهان در این واژه به این معنا نیست که اطلاعات موجود در این بخش از وب غیر قابل رویت هستند. انتخاب این واژه ناشی از این واقعیت است که به دلیل محبوبیت و عمومیت استفاده از موتورهای کاوش این ابزار بازیابی اطلاعات در وب بیشترین استفاده را برای کاربران

¹⁶ . The Invisible Web

¹⁷ . Dr. Jill Ellsworth

¹⁸ . Matthew Koll

¹⁹ . Dynamic Pages

داشته و کم و بیش این تصور عمومی وجود دارد که موتورهای کاوش به تمام بخشهای شبکه وب دسترسی دارند و این در حالی است که با توضیحاتی که در ادامه می آید محدودیتهای جدی این موتورها روشنتر خواهد شد.

به عنوان مثال کندی سرعت خزنده ها منجر به بروز ناپیدایی اطلاعات در وب می شود. خزنده های موتورهای جستجو هر چند هم که سریع باشند نمی توانند با سرعت افزوده شدن منابع جدید و سرعت تغییرات اعمال شده در منابع قدیمی هماهنگی لازم را داشته باشند. بنابراین همواره منابعی در وب وجود دارند که هنوز نمایه نشده اند و جزء وب پنهان محسوب می شوند. به بیان دیگر تناوب روزآمدسازی نمایه های موتورهای جستجو^{۲۰} که ممکن است هفتگی یا حتی ماهانه باشد منجر به بروز نوعی ناپیدایی در وب می شود. جزئیات بیشتر در مورد این بخش از محیط وب را که وب مات و گاهی تحت عنوان وب تقریباً پنهان^{۲۱} نیز معرفی می کنند (پدلی، ۲۰۰۱) در ادامه خواهد آمد.

مشکل عمده دیگر موتورهای جستجو ناشی از اتکاء شدید آنها به نمایه سازی اطلاعات متنی است. این موتورها معمولاً برای نمایه سازی منابع متنی و بویژه منابع ابرمتن^{۲۲} طراحی شده اند. این در حالی است که بسیاری از منابع موجود در شبکه وب به فرمتهای دیگر و معمولاً غیر متنی مثل تصویر یا منابع دیداری و شنیداری هستند و برای موتورهای کاوش امکان نمایه سازی بهینه این منابع به راحتی فراهم نیست و برای این منظور آنها همچنان به یک منبع متنی برای توصیف منابع مذکور نیازمند هستند. به این ترتیب منابع فراوانی در وب وجود دارند که برای موتورهای جستجو به سادگی قابل نمایه سازی نیستند و همچنان اطلاعات غیر متنی فراوانی در وب نمایه نشده باقی مانده است و جزء وب پنهان محسوب می شود.

مثال مهم دیگر از مشکلات موتورهای کاوش عدم دسترسی آنها به مندرجات پایگاههای اطلاعاتی فراوانی است که در وب وجود دارند. این پایگاهها گرچه دارای صفحه جستجو مبتنی بر وب هستند اما مندرجات آنها به فرمتهای دیگر

²⁰ . Frequency of Crawling

²¹ . Almost Invisible Web

²² . Hyper-Text Pages

ذخیره شده است و تنها زمانی یک صفحه ابرمتن تولید می شود که جستجوی مستقلی در درون پایگاه مربوطه اجرا شود. بدیهی است که امکان نمایه سازی مندرجات این پایگاهها برای موتورهای کاوش وجود ندارد و به این ترتیب خارج از حوزه موتورهای کاوش قرار دارند و جزئی از وب پنهان محسوب می شوند.

گاهی نیز عدم دسترسی به منابع وب ناشی از مشکلات دیگر است. به عنوان نمونه به رغم سهولت برقراری پیوند (لینک) بین هر دو نقطه در محیط وب هنوز صفحات فراوانی در این شبکه وجود دارند که هیچ پیوندی با هیچ منبع یا صفحه دیگری برقرار نکرده اند و درست به همین دلیل خزنده های موتورهای جستجو قادر به یافتن آنها نیستند. در صورتی که این صفحات به موتورهای جستجو معرفی نگردند امکان شناسایی آنها برای موتور جستجو وجود ندارد و طبیعتاً هرگز در نتایج جستجوی این موتورها ظاهر نخواهند شد.

در مجموع می توان انواع ناپیدایی اطلاعات در وب را به شرح زیر خلاصه نمود.

بخشهای تشکیل دهنده وب پنهان

بر اساس تعریف شرمین و پرایس (۲۰۰۱) می توان طیفی از ناپیدایی اطلاعات در شبکه وب تصور نمود که بسته به میزان ناپیدایی اطلاعات در بخشهای مختلف وب از وب نسبتاً پنهان تا وب حقیقتاً پنهان قابل ترسیم است. آنها بخشهای مختلف وب پنهان را به شرح ذیل تقسیم بندی می کنند (شرمین و پرایس ۲۰۰۱b):

(۱) وب مات^{۲۳}

این بخش از وب پنهان دچار نوعی ناپیدایی موقتی است و امکان پیوستن آن به بخش آشکار یا مرئی وب محتمل تر از بخشهای دیگر است. انتخاب عنوان «وب مات» برای این قسمت به خاطر این است که گویی منابع اطلاعاتی موجود در آن در زیر سایه ای قرار گرفته و آنها را از دسترسی کاربران خارج ساخته است. به بیان دیگر اطلاعات موجود در وب

²³. Opaque Web

مات می‌تواند مورد استفاده عموم قرار گیرد و هیچ کس تعمدی در مخفی کردن آن نداشته است اما به دلیل تأثیر عواملی که در ادامه ذکر می‌گردد. عملاً اطلاعاتی که می‌توانسته توسط موتورهای جستجو بازیابی شود از حوزه و قلمرو موتورهای جستجو دور مانده است. عوامل ایجاد کننده وب مات عبارتند از:

- عمق نمایه‌سازی^{۲۴}

توان مالی و فناوری فعلی موتورهای جستجو هنوز به مراتب محدودتر از آن است که بتوانند به نمایه‌سازی تمام صفحات و لایه‌های موجود در وب سایتها پردازند، چرا که این کار فرایندی پرجز و جزی بوده و مستلزم فراهم آوری امکانات سخت افزاری قابل توجهی است. بنابراین، هر یک از موتورهای جستجو بسته به میزان توان خود و سیاستی که برای نمایه‌سازی اتخاذ کرده است تنها بخشی از وبسایتهای شناسایی شده را نمایه می‌کند. در منابع مرتبط با موتورهای جستجو اصطلاحی تحت عنوان «عمق نمایه‌سازی» یا عمق عمل خزنده‌ها^{۲۵} وجود دارد که بیانگر چگونگی و عمق نمایه‌سازی صفحات وب توسط موتورهای جستجو است. موتورهای جستجو بسته به میزان توان مالی خود سیاستهای متفاوتی برای عمق نمایه‌سازی اتخاذ می‌کنند که معمولاً این عمق کمتر از آن است که تمام صفحات همه سایتها را در بر گیرد. بنابراین، همواره بخشی از اطلاعات نهفته در پایین‌ترین لایه‌های وبسایتها از حوزه جستجوی کاربران دور می‌مانند.

- تناوب روزآمدسازی نمایه موتورهای جستجو^{۲۶}:

همانطور که گفته شد نرم‌افزارهای خزنده^{۲۷} با دنبال کردن پیوندهای موجود در صفحات وب مسئولیت شناسایی صفحات جدید و افزودن آنها به نمایه موتورهای جستجو را برعهده دارند. قدرت و سرعت این نرم‌افزارها محدودتر از آن

²⁴ . Indexing Depth

²⁵ . Depth of Crawling

²⁶ . Frequency of Crawling

²⁷ . Spiders or Crawlers or Robots

است که بتوانند تمام محیط وب را پوشش دهند و تناوب روزآمدسازی آنها به مراتب کندتر از سرعت افزودن اطلاعات جدید به محیط وب است.

به بیان دیگر، نرم افزارهای خزنده فرصت کافی برای حرکت هماهنگ با سرعت افزوده شدن صفحات جدید را ندارند و بنابراین همواره صفحات جدیدی به شبکه وب افزوده می شوند که هنوز مورد شناسایی این خزنده ها واقع نشده اند و در نتیجه از حوزه جستجوی موتورها دور می مانند. بنابراین، حتی به فرض آنکه یک موتور جستجو قادر به گسترش حوزه کاوش خود به تمام محیط وب باشد (که البته هنوز هیچ موتوری این توانایی یا ادعا را ندارد)، همواره فاصله زمانی قابل توجهی از چند روز تا چند هفته بین اطلاعات واقعی موجود در وب و آنچه که موتورهای کاوش جستجو می کند وجود خواهد داشت.

- وب مرده یا نشانیهای قطع شده:^{۲۸}

هر روز و یا به بیان دقیقتر هر لحظه صفحات و منابع مختلفی به مجموعه منابع شبکه وب افزوده می شود و منابع دیگری از آن حذف می گردد. در واقع محیط وب فضایی کاملاً پویا، متغیر و البته ناپایدار است. از سویی دیگر، صفحاتی در وب وجود دارند که هیچ پیوندی با منابع دیگر برقرار نکرده اند و به همین دلیل خزنده های موتورهای جستجو قادر به یافتن آنها نیستند. در صورتی که این صفحات به شکل دیگری به موتورهای جستجو معرفی نگردند امکان شناسایی آنها هرگز برای موتور جستجو وجود ندارد. این منابع نیز جزء وب پنهان محسوب می شوند.

- حداکثر صفحات قابل مرور در نتایج بازیابی^{۲۹}

معمولاً جستجوهای انجام شده در موتورهای کاوش با نتایج بازیابی فراوان همراه می باشد بویژه وقتی که کلید واژه های مورد استفاده تخصصی نبوده و جنبه عمومی داشته باشند. موتورهای جستجو اطلاعات بازیابی شده را در صفحات

²⁸. Dead Web or Disconnected URLs

²⁹. Maximum Number of Viewable Results

متعدد نمایش می دهند و هر صفحه بین ۱۰، ۲۰ یا ۳۰ مورد را دربرمی گیرد. اکثر کاربران معمولاً صفحات اول یا دوم نتایج بازیابی موتورهای جستجو را مرور کرده و به ندرت به صفحات بعدی مراجعه می کنند. حتی در بهترین شرایط همواره بخش از اطلاعات بازیابی شده که ممکن است مرتبط با نیاز کاربر نیز باشد در لایه های زیرین صفحات بازیابی شده توسط موتورهای جستجو مدفون می ماند و به این ترتیب جزء وب مات محسوب می شود.

علاوه بر آن معمولاً موتورهای جستجو تمام موارد یافت شده را نمایش نمی دهند و محدودیتهایی برای تعداد موارد قابل نمایش قائل می شوند. مثلاً موتور جستجوی گوگل حداکثر ۹۹۹ مورد از موارد بازیابی شده در هر جستجو را نمایش می دهد. البته بدیهی است در شرایط عادی هرگز کاربران در صدد مرور صدها مورد بازیابی شده نیستند و یک جستجوی موفق و تخصصی به نتایج کمتر از ۵۰ تا ۱۰۰ مورد منجر می شود. با این حال، عدم نمایش تمام موارد بازیابی شده توسط موتورهای کاوش یک محدودیت قابل توجه برای این ابزارها محسوب می شود. بویژه با توجه به پیچیدگی بحث "رابط" و نظام رتبه بندی نتایج جستجو در موتورها نمی توان با قطعیت گفت که همواره نتایج جستجویی که در ابتدای فهرست بازیابی قرار می گیرند حاوی مرتبطترین اطلاعات با نیاز کاربران هستند.

۲) وب عمیق^{۳۰}

بخش مهم دیگری از وب پنهان به عنوان وب عمیق شناخته می شود. اهمیت وب عمیق عمدتاً از آنجا ناشی می شود که از نظر حجم اطلاعات مخفی در آن این بخش از قلمرو وب پنهان بزرگترین قسمت آن را به خود اختصاص می دهد به طوری که حجم اطلاعات موجود در آن چندین برابر وب آشکار یا وب سطحی تخمین زده می شود. برگمن (۲۰۰۱) در مطالعه خود حجم این بخش از وب پنهان را بین ۴۰۰ تا ۵۵۰ برابر حجم محیط وب مرئی تخمین زده است. این منابع اطلاعاتی شامل پایگاه هایی هستند که قبل از پیدایش وب نیز وجود داشته و خدمات اطلاع رسانی الکترونیکی ارائه

³⁰ . Deep Web

می‌کردند. اکنون هزاران مورد از این پایگاه‌های کوچک و بزرگ از جمله فهرست پیوسته عمومی^{۳۱} بسیاری از کتابخانه‌های دنیا از طریق شبکه وب دسترسی‌پذیر هستند. هر یک از آنها نظام بازایی اطلاعات خاص خود را دارند و از طریق صفحات جستجوی مبتنی بر وب اطلاعات و مدارک موجود در پایگاه خود را به کاربران عرضه می‌کنند. بعضی از این پایگاه‌ها و فهرستهای پیوسته خدمات خود را رایگان عرضه نموده و برخی دیگر در ازاء ارائه خدمات، هزینه اشتراک دریافت می‌کنند. بدون در نظر گرفتن رایگان بودن یا نبودن خدمات این پایگاه‌ها، همه آنها در یک موضوع مشترک هستند و آن خارج بودن مندرجات آنها از حوزه جستجوی موتورهای جستجو است.

هر یک از این پایگاه‌ها یک صفحه جستجوی مبتنی بر وب دارند که امکان جستجو در آنها را برای کاربران فراهم می‌کند. نتیجه جستجوها به صورت صفحات دسترسی‌پذیر از طریق شبکه وب به نمایش درمی‌آید اما هر یک از این صفحات نتیجه جستجوی مشخص با کلیدواژه‌هایی هستند که توسط کاربران به نظام بازایی وارد شده است. بنابراین خزنده‌های موتورهای جستجو^{۳۲} توانایی نمایه کردن مندرجات این پایگاه‌ها را ندارند و در واقع همواره در پشت مجموعه‌ای عظیم از اطلاعات متوقف شدند و به درون پایگاه راهی ندارند.

۳) وب ملکی^{۳۳}

بعضی از منابع اطلاعاتی مثل انواع نشریه‌های الکترونیکی و پایگاه‌های اطلاعاتی مبتنی بر وب^{۳۴} که دسترسی به آنها مستلزم پرداخت حق اشتراک است و جزء محصولات شرکت‌های مختلف می‌باشد را وب ملکی می‌نامند. از نظر فنی معمولاً بین منابع وب ملکی و وب عمیق مشابهت وجود دارد اما از آنجا که در این بخش از وب پنهان منافع مالی تولید کنندگان اطلاعات منجر به خارج نمودن این منابع از حوزه دسترسی موتورهای جستجو شده این گروه در دسته ای

³¹ . OPACs

³² . Crawlers on Spiders

³³ . Proprietary Web

³⁴ . Web-Based Databanks

جداگانه طبقه بندی می شوند. منابع وب ملکی اغلب از اعتبار و ارزش علمی بالایی برخوردار هستند و به همین دلیل دانشگاهها و کتابخانه های دنیا سالانه مبالغ هنگفتی برای دسترسی به این منابع می پردازند.

۴) وب خصوصی^{۳۵}

این بخش از وب پنهان تفاوت اساسی با بخشهای دیگر آن دارد و در واقع از بحث اصلی این جزوه آموزشی خارج است. اما اشاره به وب خصوصی از این جهت ضروری است که انواع دیگری از پنهانی اطلاعات در محیط وب نیز معرفی شود و تفاوتهای موجود تشریح گردد. این تفاوت اساسی از آنجا ناشی می شود که مخفی بودن اطلاعات در این بخش کاملاً تعمدی می باشد و اطلاعات مذکور جزء داراییهای شخصی و خصوصی افراد یا سازمانها محسوب می شود. بی تردید هر شخص حقیقی یا حقوقی این حق را دارد که اطلاعات مربوط به خود را که خارج از مسائل عمومی است از دسترس همگانی محافظت نماید. مثلاً سازمانهای مختلف صفحات و اطلاعاتی در شبکه وب دارند که تنها مربوط به مسائل کاری آن سازمان و کارکنان آن می شود و حفاظت از آن ضرورتی مسلم است. بنابراین، این بخش از وب پنهان از حوزه دسترسی موتورهای جستجو خارج است و طبیعتاً هم باید خارج باشد. استفاده از اسم کاربر و گذرواژه معمولترین روش برای جدا کردن این نوع منابع از محیط عمومی وب محسوب می شود.

۵) وب واقعاً پنهان^{۳۶}

شرمن و پرایس (۲۰۰۱) آخرین بخش از وب پنهان را وب واقعاً پنهان خوانده اند و معتقد هستند که احتمال دور ماندن منابع اطلاعاتی این بخش از دسترس کاربران بیشتر است. آنچه تاکنون در مورد وب پنهان ذکر شد اشاره به بخشهایی از محیط وب داشت که یا به دلیل عوامل غیرفنی ایجاد شده بود یا بنا به خواست و تمایل صاحبان منابع اطلاعات.

^{۳۵} . Private Web

^{۳۶} . The Truly Invisible Web

منظور از عوامل غیرفنی عواملی است که مثلاً در وب مات به آنها اشاره شد مثل حداکثر صفحات قابل رویت در نتایج بازیابی. اما بخشهای دیگری نیز در قلمرو تاریک وب وجود دارد که در اثر مسائل فنی و از دسترسی کاربران دور مانده است و چه بسا در آینده با پیشرفت ابزارهای کاوش به محیط وب مرئی منتقل شوند.

همانطور که قبلاً گفته شد اغلب موتورهای جستجو اغلب قادر به یافتن اطلاعات متنی HTML هستند و توانایی بازیابی فایل‌هایی از انواع دیگر نظیر pdf, swf, ppt یا pdf را ندارند یا به دلیل کمبود منابع مالی و فنی از جستجوی فایل‌های غیرمتنی صرف‌نظر کرده‌اند. مثلاً در حال حاضر موتور جستجوی معروف Google قادر به بازیابی فایل‌های با پسوند pdf, ppt می‌باشد اما این امکان در بسیاری دیگر از موتورهای جستجو هنوز وجود ندارد و در چند سال گذشته نیز گوگل به این امکان مجهز نبود. بنابراین منابع اطلاعاتی متنوعی در وب وجود دارد که تنها به دلیل محدودیت تکنولوژیکی یا مالی موتورهای جستجو از حوزه کاوش آنها و در نتیجه از دسترسی کاربران دور مانده‌اند.

ده واقعیت در مورد وب پنهان

شرمن و پرایس (۱۴۳-۱۴۲: ۲۰۰۱) برخی از موضوعات مهم در مورد وب پنهان و بویژه منابع موجود در وب عمیق را که شامل انواع پایگاه‌های تخصصی هستند به شرح زیر خلاصه کرده‌اند.

۱. در بیشتر موارد و بسته به نوع ناپیدایی اطلاعات دسترسی به منابع موجود در وب پنهان و بویژه پایگاه‌های وب عمیق از طریق موتورهای جستجو یا تحت هیچ شرایطی میسر نیست و یا با دشواری و صرف وقت و انرژی فراوان ممکن است.
۲. به رغم اهمیت و ارزش اطلاعاتی منابع موجود در وب پنهان این منابع پاسخگوی تمام نیازهای کاربران نبوده و اغلب برای این منظور به ابزارهای مکمل مثل راهنماهای موضوعی و موتورهای جستجو نیاز است.
۳. از آنجا که منابع موجود در وب پنهان از نظر موضوعی محدوده کوچکتری از موتورهای کاوش را در بر می‌گیرند شانس یافتن اطلاعات دقیقتر در منابع موجود در وب پنهان بیشتر از جستجو با موتورهای کاوش است.

۴. معمولاً اطلاعات و منابع موجود در وب پنهان روزآمدتر از منابع دسترس پذیر از طریق موتورهای جستجو است.
۵. از آنجا که می توان در اغلب موارد تولیدکننده اطلاعات در منابع موجود در وب پنهان را شناسایی کرد اطلاعات به دست آمده در آنها مستندتر از منابع بازیابی شده از طریق موتورهای جستجو خواهد بود.
۶. گرچه برخی منابع موجود در وب پنهان رایگان نیست اما حجم منابع رایگان در این میان بیشتر است.
۷. استفاده از موتورهای جستجو تخصصی در منابع موجود در وب پنهان منجر به بازیابی دقیقتر می شود.
۸. برای جستجو در وب نباید صرفاً به موتورهای جستجو متکی بود و برای یافتن پاسخ هر پرسشی مستقیماً به این موتورها مراجعه کرد.
۹. برخلاف موتورهای جستجو که بسیار مبتنی بر متن هستند، برخی از منابع موجود در وب پنهان امکان دسترسی به منابع غیر متنی را نیز فراهم می سازند.
۱۰. واسط کاربر در منابع موجود در وب پنهان معمولاً پیشرفته تر از صفحات جستجو در موتورهای کاوش عمومی هستند و امکانات جستجو بیشتری در اختیار کاربران قرار می دهند.

نتیجه

آنچه در این جزوه آموزشی آمد مروری گذرا بود بر تعریف وب پنهان و تشریح بخشهای مختلف آن بر اساس مرور نوشتارها در متون لاتین و فارسی در مورد موضوع مورد بررسی. در اینجا می توان با نگاهی دوباره به اهمیت بخش پنهان مانده وب و تأکیدی مجدد بر سودمندی آگاهی از وجود آن این بحث را خاتمه داد. به طور کلی، بخش پنهان وب از دو جهت اهمیت دارد. نخست آنکه از نظر کمی این بخش به مراتب چیزی بیش از نیمه مرئی شبکه وب است. به بیان دیگر، حجم اطلاعات نهفته در وب پنهان خیلی بیشتر از بخش آشکار آن است (برگمن ۲۰۰۱ و پدلی ۲۰۰۱). دوم آنکه از نظر کیفی نیز این قسمت بسیار حائز اهمیت است. به گفته والتر مینکل (۲۰۰۲:۳۰) منابع موجود در وب پنهان "گنجینه های مدفون در وب" هستند و لازم است به روشهای مختلف کاربران را به این منابع رهنمون ساخت. کاربران می توانند با

روش‌های مختلف سطح ناپیدایی در وب را در جستجوهای خود کاهش دهند و از این طریق بهره‌وری کاوش خود را ارتقاء بخشند. راهکارهای مختلفی برای ارتقاء سطح دسترسی‌پذیری اطلاعات در وب پنهان وجود دارد. مهم‌ترین گام در این زمینه آگاهی‌رسانی در مورد وجود قلمرو تاریک وب است. به نظر می‌رسد که بسیاری از کاربران از وجود این بخش از شبکه وب بی‌اطلاع هستند. شرم‌ن و پرایس (۲۰۰۱) در بیان بخشی از مشکلات کاربران در هنگام جستجو در وب می‌نویسند: «بسیاری از کاربران بر این باورند که تمام اطلاعات موجود در وب در حوزه دسترسی موتورهای جستجو قرار دارد و همه این موتورها نیز مجموعه یکسانی از وب را کاوش می‌کنند. ضمناً آنها معمولاً از این نکته مهم غفلت می‌کنند که شیوه عمل موتورهای جستجو با هم متفاوت است و همچنین آنچه که این موتورها جستجو می‌کنند با آنچه که در زمان جستجو در وب وجود دارد متفاوت است».

اگر کاربران به این مسائل آگاهی داشته باشند در آن صورت می‌توانند جستجوهای دقیق‌تر و مطمئن‌تری انجام دهند. تاکنون تدابیر متعددی برای بهبود سطح بهره‌وری جستجو در وب پیش‌بینی شده است. استفاده از این تدابیر می‌تواند به عنوان مکمل جستجو از طریق موتورهای کاوش میزان بازیابی اطلاعات مرتبط مورد نیاز را به نحو قابل توجهی ارتقاء بخشند. از جمله این امکانات می‌توان به دروازه‌های اطلاعاتی موضوعی^{۳۷} اشاره کرد. به طور کلی پیش‌بینی شود با پیشرفت ابزارهای بازیابی اطلاعات در وب و بهبود سواد اطلاعاتی کاربران به تدریج از سطح ناپیدایی^{۳۸} اطلاعات در محیط وب کاسته شود.

³⁷ . Subject Gateway

³⁸ . Invisibility Level

منابع برای مطالعه بیشتر

وب لاگی تحت عنوان " دروازه ای به وب پنهان"^{۳۹} از مرداد ۱۳۸۲ توسط نگارنده این جزوه آموزشی راه اندازی شده که اختصاصاً به موضوع وب پنهان می پردازد. این وب لاگ به نشانی اینترنتی زیر دسترس پذیر می باشد:

<http://invisibleweblog.blogspot.com>

علاقه مندان به مطالعه بیشتر در خصوص وب پنهان می توانند به این وب لاگ مراجعه کنند. این وب لاگ حاوی مطالب متنوع و پیوندها (لینکهای) فراوان به سایتهای مرتبط به این موضوع می باشد.

منابعی برای مطالعه بیشتر:

منصوریان، یزدان. (۱۳۸۲) وب پنهان چیست و چه اهمیتی دارد؟ نما: مجله الکترونیکی پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران. دوره دوم، شماره اول. دسترس پذیر در:

http://www.irandoc.ac.ir/data/E_J/vol2/Invisible_Web.pdf

منصوریان، یزدان. (۱۳۸۳). اینترنت پنهان و منابع اطاعتی نهفته در اعماق نامرئی شبکه جهانگستر وب. فصلنامه کتابداری و اطلاع رسانی. شماره ۲۵. ص ۴۲-۲۵.

منصوریان، یزدان. (۱۳۸۴). تدوین مدل اطلاع یابی کاربران در محیط وب پنهان: مراحل مقدماتی. فصلنامه کتاب. شماره ۶۳. ص. ۸۶-۷۵.

منابع لاتین:

Bergman, M. K. (2001). "The Deep Web: Surfacing Hidden Value". The Journal of Electronic Publishing [On-line], 7 (1) [Accessed 25 January, 2004]

<http://www.press.umich.edu/jep/07-01/bergman.html>

Clyde, A. (2002). "The Invisible Web". Teacher librarian. 29 (4), 47-50.

³⁹ . The Invisible Web Gateway

Garcia, F. (1996). "Business and Marketing on the Internet". [Online],
<http://web.archive.org/web/19980113075450/http://www.tcp.ca/Jan96/BusandMark.html>

[Accessed 20 November, 2003]

Gordon, M., & Pathak, P. (1999). "Finding information on the World Wide Web: the retrieval effectiveness of search engines". *Information Processing and Management*, 35 (2), 141–180.

Ludwig, M. (2003). "Breaking through the Invisible Web". *Library journal*, 128, (1), 8-11.

Minkel, W. (2002). "The Invisible Web". *School library journal*. 49 (12), 29-30.

Mansourian, Y. (2004). "Technical and non-technical aspects of the Invisible Web". *Informology*, Vol. 1, No 2, pp. 221-237.

Mansourian, Y. (2005). "Identifying effective factors on the level of information visibility for end users on the web environment". In: Ingwersen, P. and Larsen, B. (eds.) *Proceedings of 10th International Conference of the International Society for Scientometrics and Informetrics* (ISSI 2005) 2, pp. 722. Stockholm: Karolinska University Press.

Mansourian, Y. (2004). "Searching the Invisible Web: An empirical study of users' interactive searching behaviour in the opaque side of the web environment". In: Dearden, A. & Watts, L. (eds.) *Design for Life: Proceeding of the 18th British HCI Group Annual Conference*, 6-10 September 2004, Leeds Metropolitan University, Leeds. pp. 231-232. Bristol: Research Press International.

Mansourian, Y. & Ford, N. (2006). "The invisible web: An empirical study of 'cognitive invisibility'". *Journal of Documentation*, Vol. 62 No. 5, pp. 584-596.

Pedley, P. (2001). "The Invisible Web: searching the hidden parts of the Internet". Aslib.

Pedley, P. (2002). "Why you can't afford to ignore the Invisible Web". Business information review, 19 (1), 23-31.

Sherman, C. & Price, G. (2001a)" Exploring the Invisible Web". Online, 25 (4), 32-35.

C. & Price, G. (2001b). "The Invisible Web: Uncovering Information Sources Sherman, Search Engines Can't See. CyberAge Book.

پیوست ها

- اسلاید های دوره آموزشی
- اطلاعیه برگزاری دوره آموزشی
- فرم ثبت نام در دوره های آموزشی
- برنامه زمانبندی
- فهرست شرکت کنندگان در دوره
- روش ارزیابی و امتیاز کسب شده توسط شرکت کنندگان
- تصویر گواهینامه های شرکت کنندگان در دوره

آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب

یزدان منصوریان
عضو هیات علمی دانشگاه تربیت معلم تهران

دوره آموزشی - پژوهشگاه اطلاعات و
مدارک علمی ایران
اردیبهشت ۱۳۸۶

اهداف اصلی دوره

- آشناسازی شرکت کنندگان با پدیده وب پنهان و تبیین دلایل پنهانی اطلاعات در محیط وب.
- مدرس کارگاه با اشاره به نتایج تحقیقی که در این مورد در قالب رساله دکتری خود انجام داده نشان می دهد که چرا تعریف حاضر در مورد این پدیده نارسا است و چگونه او توانسته است با تدوین تئوری پنهانی اطلاعات در وب این تعریف را تکمیل نماید.
- شرکت کنندگان در این کارگاه با شیوه های پیشرفته جستجو در وب آشنا خواهند شد تا بتوانند بهره وری کاوش در وب را با استفاده از ابزارهای موجود افزایش دهند.

مخاطبین دوره

- از آنجا که آشنایی با موضوع وب پنهان برای تمام کاربران وب ضروری است طیف گسترده ای از مخاطبین می توانند در این دوره شرکت کنند.
- با این حال، این دوره برای افرادی که با منابع اینترنتی بیشتر سرو کار دارند مفیدتر خواهد بود.
- گرچه کتابداران و متخصصان کتابداری مخاطبان اصلی این دوره محسوب می شوند، شرکت در این دوره برای عموم کاربران وب از هر رشته مفید است.

سرفصل مطالب

- تعریف وب پنهان بر اساس مرور پژوهشها و معرفی بخشهای مختلف آن.
- آیا وب پنهان واقعا پنهان و نامرئی است؟
- حجم منابع اطلاعاتی موجود در وب پنهان چقدر است؟ آیا هیچ تلاشی برای تخمین اندازه آن صورت گرفته است؟
- با توجه به پیشرفتهای موجود در زمینه بازیابی اطلاعات آیا حجم وب پنهان رو به کاهش است؟

ادامه سرفصل مطالب

- آیا می توان منابع مخفی مانده در وب پنهان را به سطح مرئی وب کشاند؟
- کاربران وب چگونه می توانند با توجه به امکانات موجود سطح دسترس پذیری اطلاعات را برای خود افزایش دهند؟
- معرفی عوامل متعددی در ایجاد پنهانی اطلاعات برای کاربران وجود دارد که عوامل فنی تنها بخشی از آن است.
- تئوری سطح ناپیدایی اطلاعات در وب چیست و چه کاربردی دارد؟

وب پنهان چیست؟

- انواع منابع اطلاعاتی موجود در شبکه جهانگستر وب که به هر دلیل خارج از حوزه جستجو و بازیابی موتورهای کاوش عمومی قرار دارند را اصطلاحاً وب پنهان یا وب نامرئی می نامند. شرمین و پرایس (۲۰۰۱)
- مبدع این اصطلاح کیست؟ دکتر ژیل السورث (۱۹۹۴) یا ماتیو کل (۱۹۹۶)

وب مرئی یا وب سطحی چیست؟

- منابع اطلاعاتی موجود در شبکه جهانگستر وب که توسط موتورهای کاوش عمومی مثل گوگل یا آلتاویستا شناسایی و نمایه سازی شده و اکنون قابل بازیابی هستند را وب مرئی یا وب سطحی می نامند.
- این منابع بیشتر شامل اطلاعات متنی و در قالب ابرمتن می باشند. پدلی (۲۰۰۱)

وب پنهان یا وب نامرئی یا وب عمیق؟

- این سه اصطلاح و واژه‌های مشابه دیگری مثل اینترنت پنهان در منابع مختلف گاهی به صورت مترادف به کار برده شده و می‌شوند اما هریک اشاره به مفهومی جداگانه دارند.

سئوالهای متداول در مورد وب پنهان

- آیا وب پنهان واقعا پنهان و نامرئی است؟
- اندازه و حجم منابع اطلاعاتی موجود در وب پنهان چقدر است؟
- آیا هیچ تلاشی برای تخمین اندازه آن صورت گرفته است؟
- با توجه به پیشرفتهای موجود در زمینه بازیابی اطلاعات آیا اندازه و حجم وب پنهان رو به کاهش است؟
- آیا می توان منابع مخفی مانده در وب پنهان را به سطح مرئی وب کشاند؟
- کاربران وب چگونه می توانند با توجه به امکانات موجود سطح دسترسی پذیری اطلاعات را برای خود افزایش دهند؟

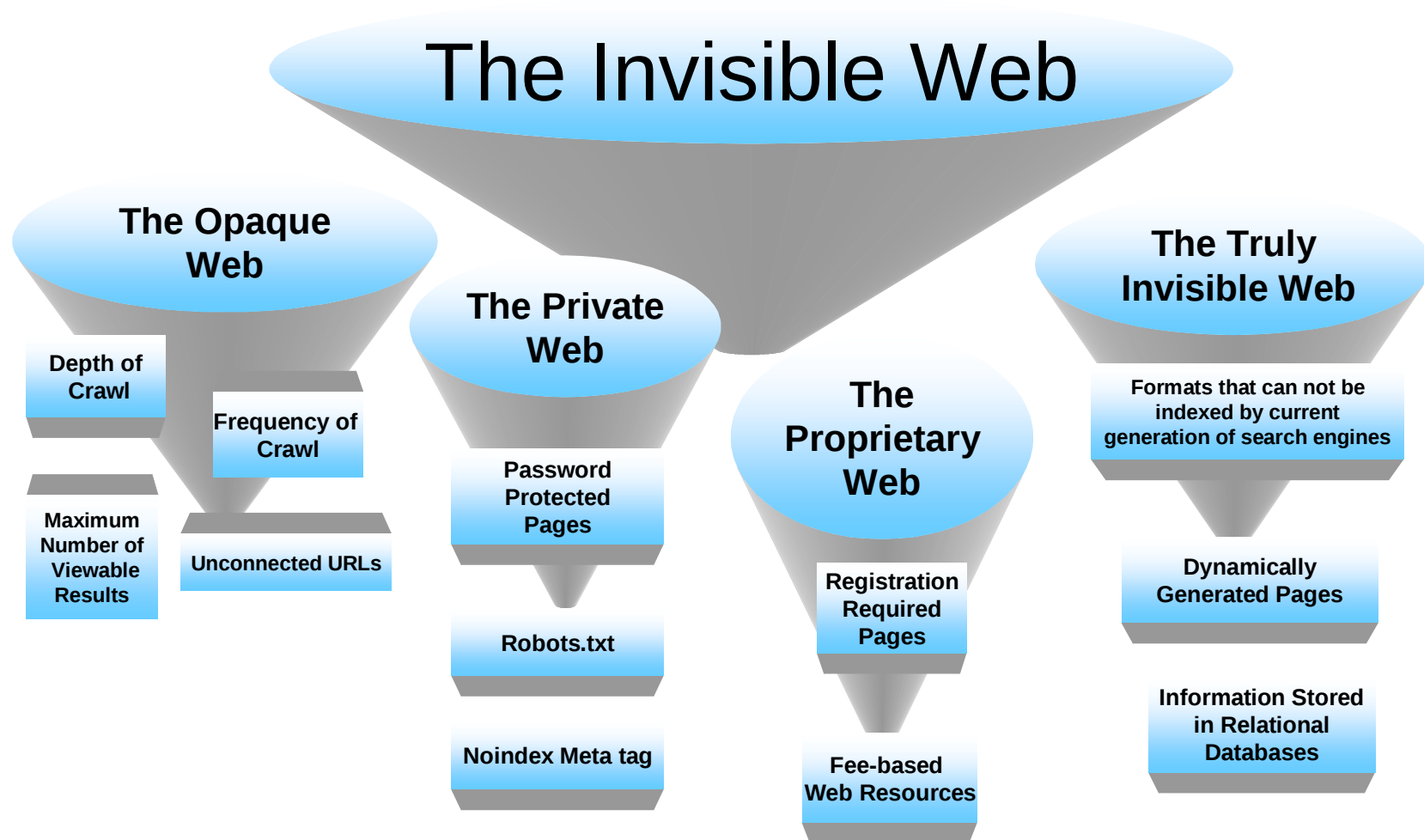
موتورهای کاوش چگونه کار می کنند؟

- سه جزء اصلی سازنده موتورهای کاوش عبارتند از:
- نرم افزار خزننده یا روبات جستجوگر که پیوندهای وبی را دنبال می کند.
- پایگاه اطلاعاتی موتور جستجو که متشکل از کپی منابع جستجو شده است.
- نرم افزار پردازنده پرسشها برای جستجو در پایگاه اطلاعاتی که رابط کاربر با موتور محسوب می شود.

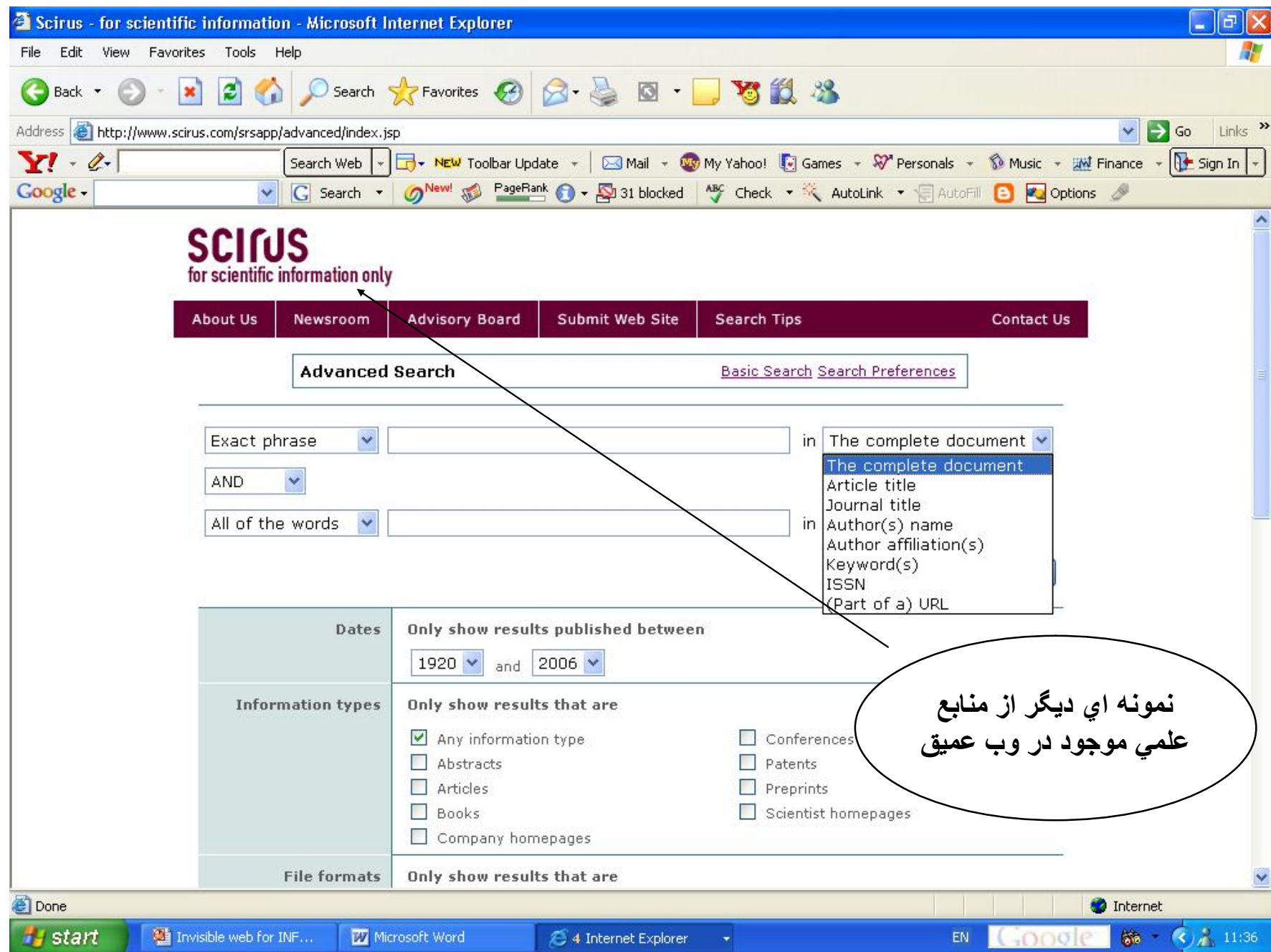
انواع وب پنهان

1. Opaque Web	• وب مات
2. Proprietary Web	• وب ملکی
3. Private Web	• وب خصوصی
4. Truly Invisible Web	• وب واقعا پنهان

نمایی از بخشهای مختلف وب پنهان بر اساس تقسیم بندی شرمین و پرایس

هفت دلیل اصلی برای ایجاد وب پنهان

- Too recent to have yet been indexed
 - Non-text
 - Dynamically generated
 - Password protected
 - Not linked to
 - Too deep to be indexed
 - Simply not viewed
- منابع تازه افزوده شده به وب که هنوز نمایه نشده اند
 - منابع غیر متنی
 - منابع پویا
 - منابعی که نیاز به پسورد دارند
 - منابع عمیق
 - منابع از قلم افتاده توسط کاربر

سطح ناپیدایی اطلاعات در وب چیست؟

- وب پنهان یک بخش مشخص و قابل تفکیک در وب نیست.
- وب پنهان یا به بیان بهتر سطح ناپیدایی اطلاعات در وب برای کاربران مختلف با ویژگیهای مختلف متفاوت است. از جمله این عوامل می توان به میزان مهارت های اطلاع یابی یا تجربه جستجوی گوناگون آنان، میزان اهمیت موضوع جستجو برای کاربر و میزان وقتی که برای جستجو صرف می کنند اشاره کرد.
- عوامل متعددی در ایجاد پنهانی اطلاعات برای کاربران وجود دارد که عوامل فنی تنها بخشی از آن است.

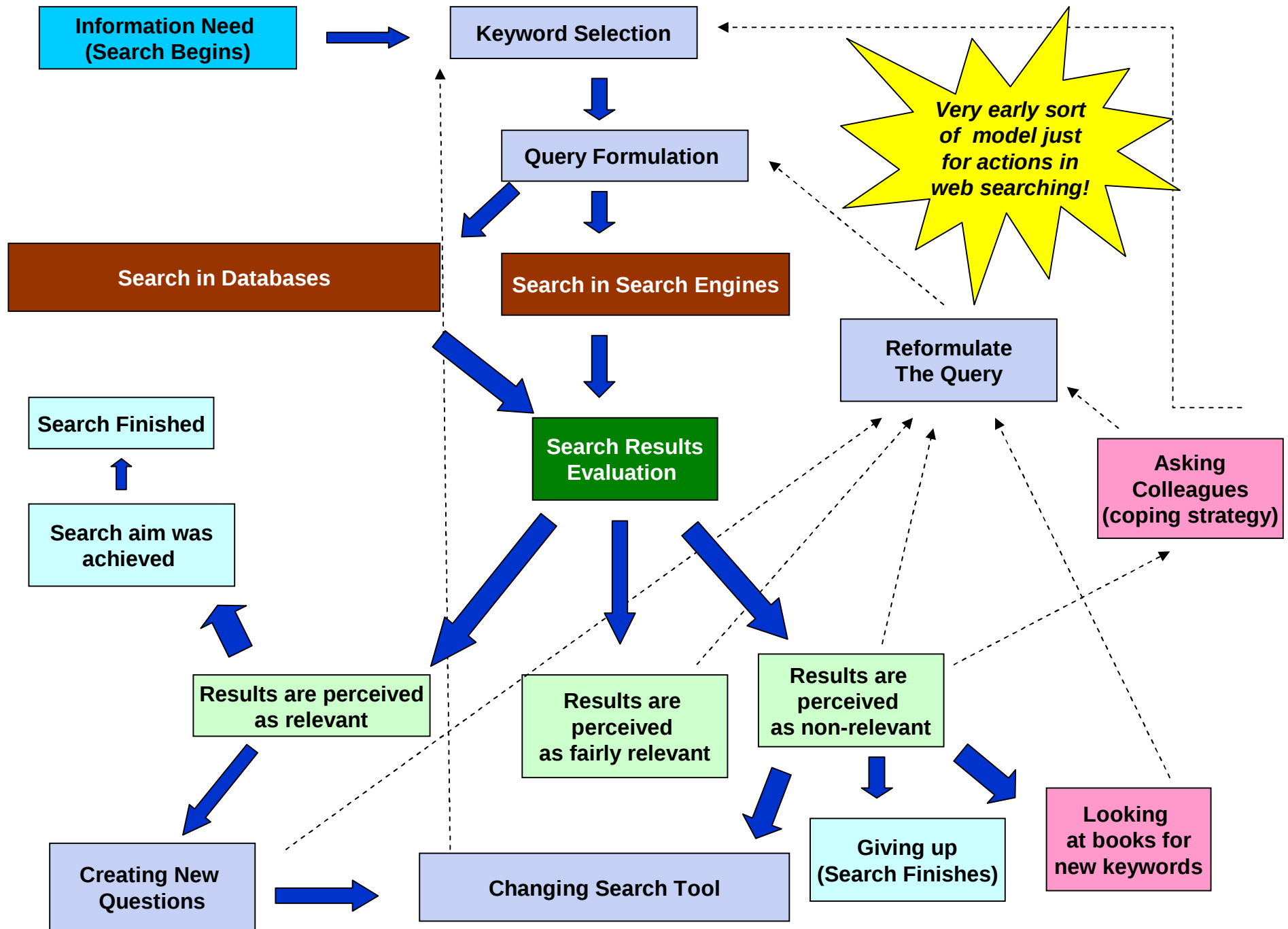
دو رویکرد کلی در پژوهش پیرامون وب پنهان

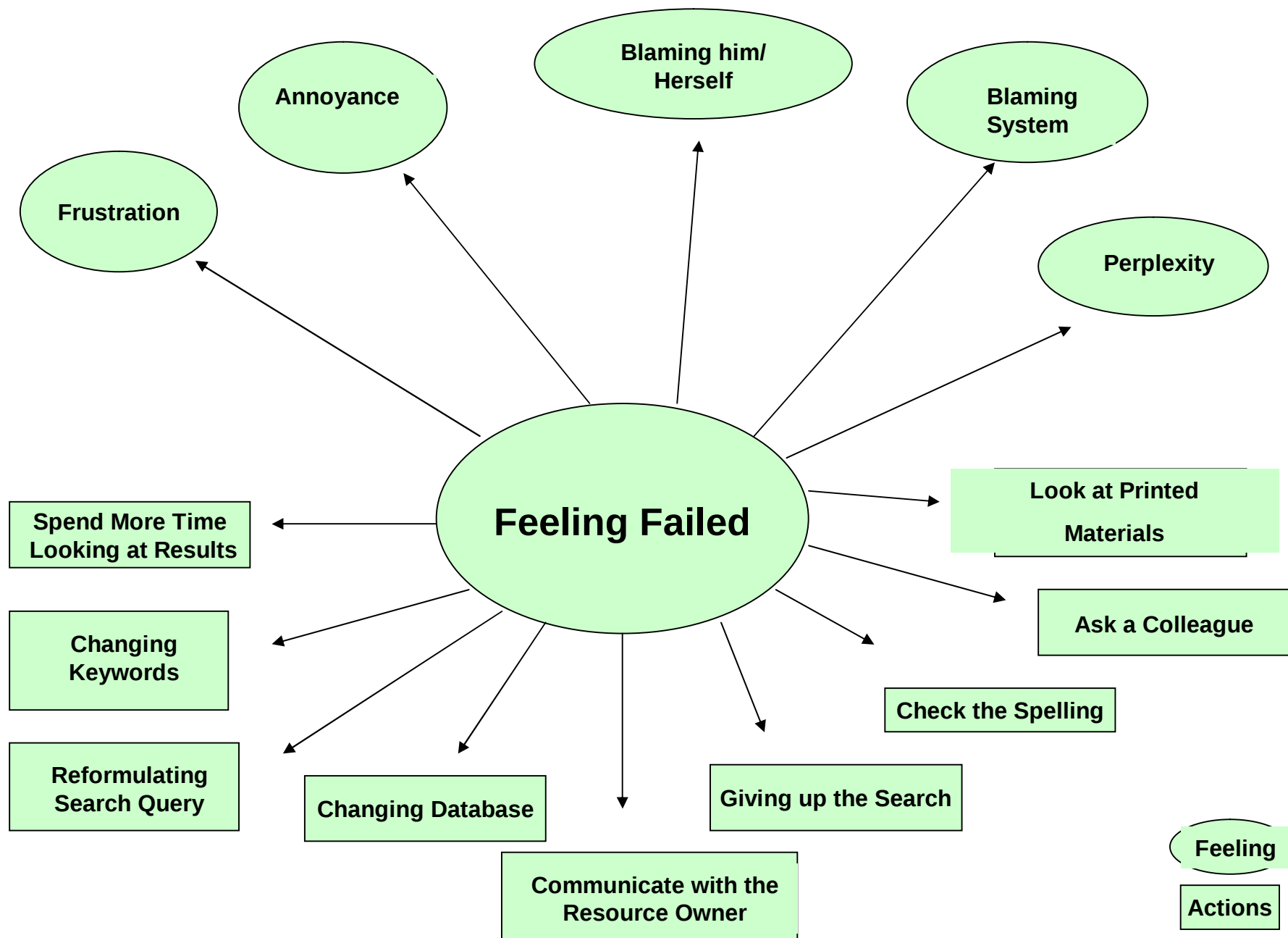
- رویکرد فنی

– طراحی و توسعه ابزارهای کاوش پیشرفته تر برای نفوذ بیشتر در
وب پنهان

- رویکرد کاربر مدار

– مطالعه جنبه های کاربرمدار فرایند جستجو در وب با در نظر
گرفتن تاثير وب پنهان

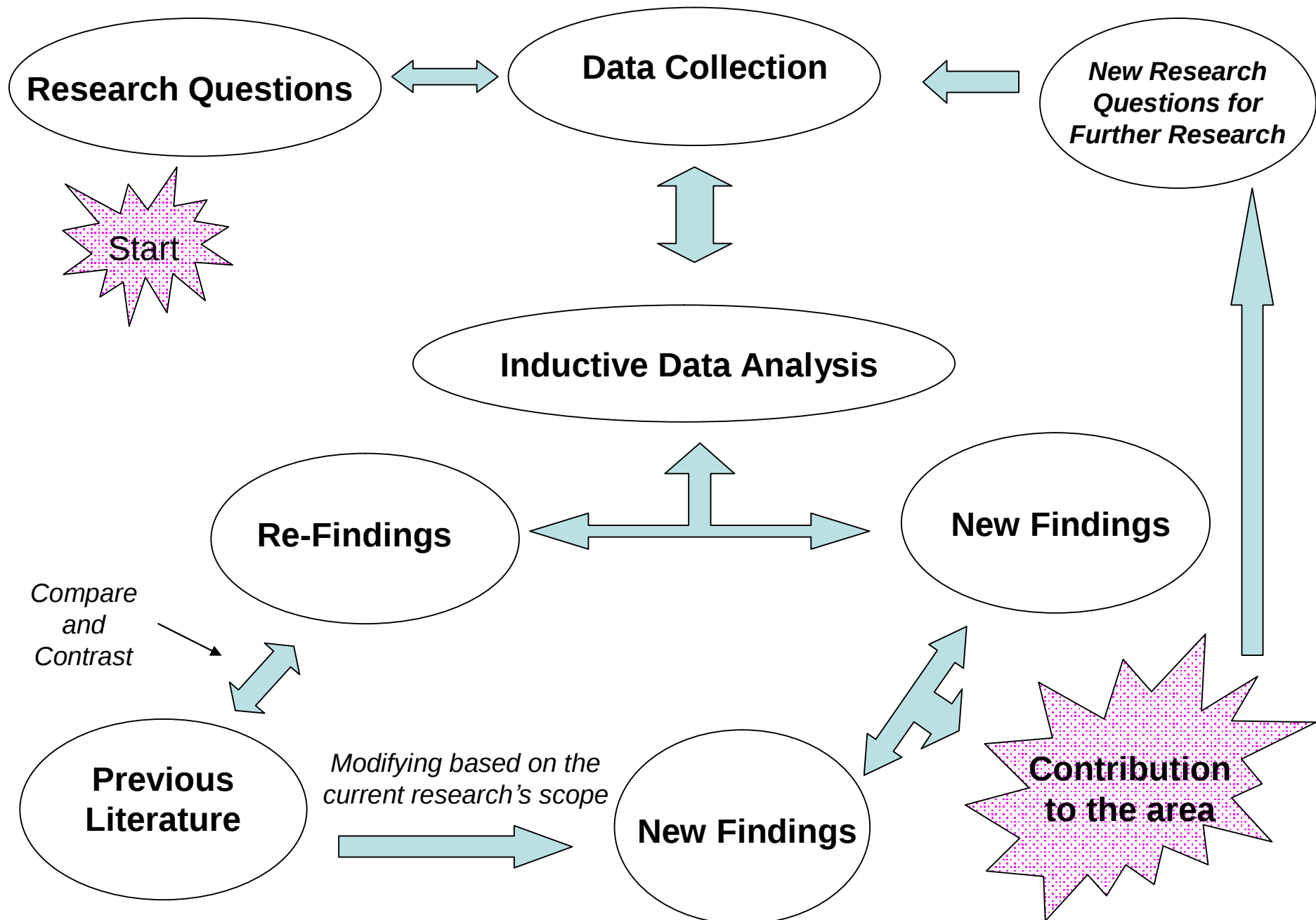

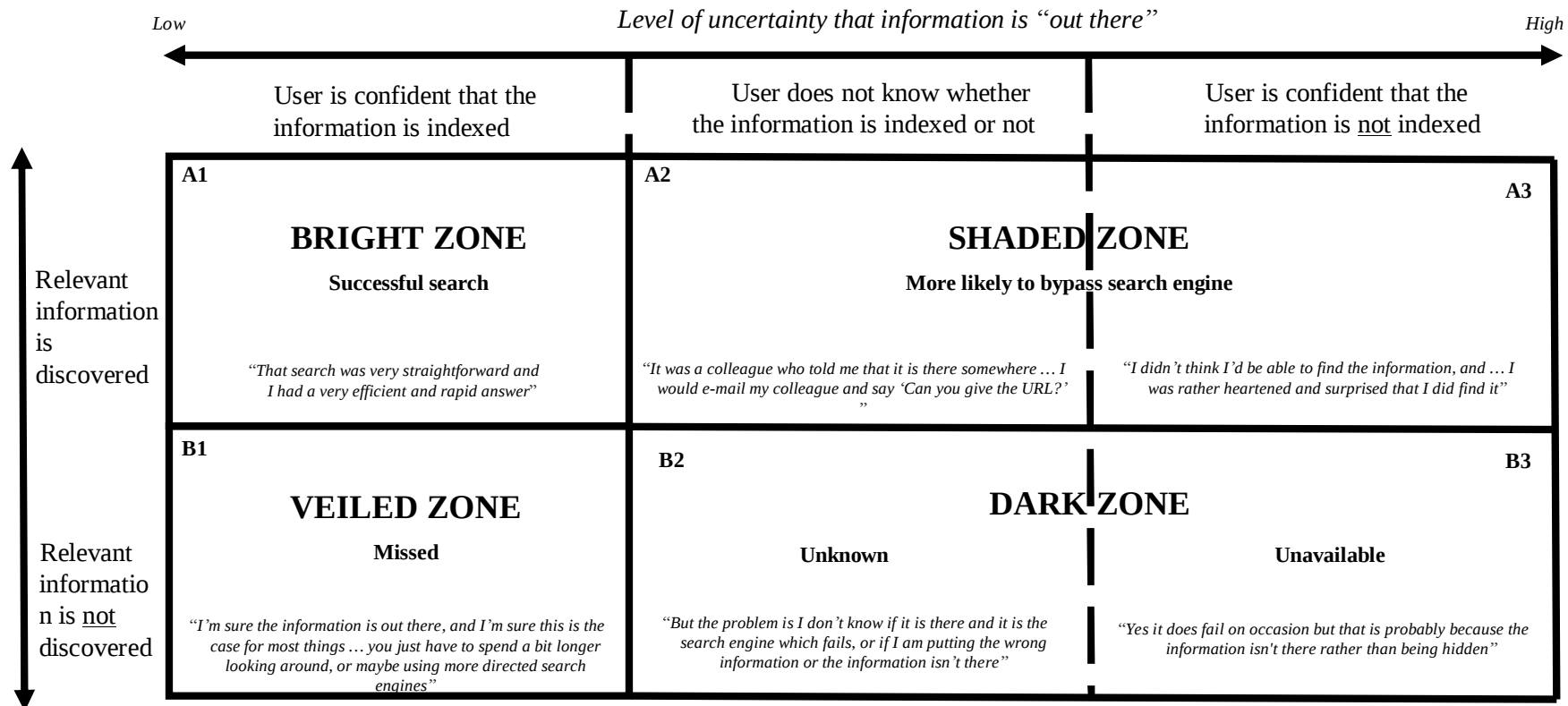
چگونگی تدوین تئوری پنهانی اطلاعات در وب

- با انجام یک پژوهش استقرایی با رویکرد کیفی در بین سالهای ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۵ در یک جامعه آکادمیک در دانشگاه شفیلد انگلستان که بطور مستمر از منابع وبی استفاده می کردند مشخص شد:
 - اغلب کاربران از وجود وب پنهان مطلع نیستند و از تاثیر آن بر نتایج جستجوهای خود بی اطلاع هستند.
 - تعریف موجود در مورد وب پنهان از رسایی و جامعیت لازم برای تبیین معنا و مفهوم این پدیده برخوردار نیست.
 - نمی توان محیط وب را به دو بخش پیدا و پنهان تقسیم کرد.

Linking the research to the past and future

مدل پنهانی اطلاعات در محیط وب (فورد و منصوریان، ۲۰۰۶)

The Model of Information Visibility on the Web

Mansourian, Y. and Ford, N. (2006). "The Invisible Web: An Empirical Study of Cognitive Invisibility". Journal of Documentation, Vol. 62, No. 5, pp. 584-596

کاربردهای تئوری پنهانی اطلاعات در وب

- کاربرد در ارتقاء سطح دانش طراحان سیستمهای بازیابی اطلاعات از نیازها و نگرشهای کاربران جهت بهبود ارتقاء سطح سودمندی سیستمها.
- ابزاری برای ارزیابی توانایی کاربران در استفاده از نظامهای بازیابی اطلاعات.
- ابزاری برای ارزیابی نظامهای بازیابی اطلاعات از دیدگاه گروههای مختلف کاربران.
- ابزاری برای سنجش کارآیی و سودمندی دوره های آموزشی در بهبود مهارت های اطلاع یابی دانشجویان.
- کاربرد در آموزش مهارت های سواد اطلاعاتی.

مدل سواد اطلاعاتی اسکانل (SCONUL)

- انجمن کتابخانه های دانشگاهی و ملی انگلستان در سال ۱۹۹۹ مدلی را که از هفت مولفه اصلی تشکیل شده برای تبیین مفهوم سواد اطلاعاتی ارائه کرده است.
- همانطور که در این مدل (اسلاید بعد) نشان داده شده است توانایی هر فرد در تشخیص نیاز اطلاعاتی نخستین جز سواد اطلاعاتی او و مقدمه مهارت های بعدی محسوب می شود. بدیهی است اگر افراد در تشخیص و تبیین آنچه که به آن نیاز دارند موفق نباشند، بعید است توفیقی در مراحل بعدی کسب کنند.

اصل دوم و سوم مدل سواد اطلاعاتی اسکانل (SCONUL)

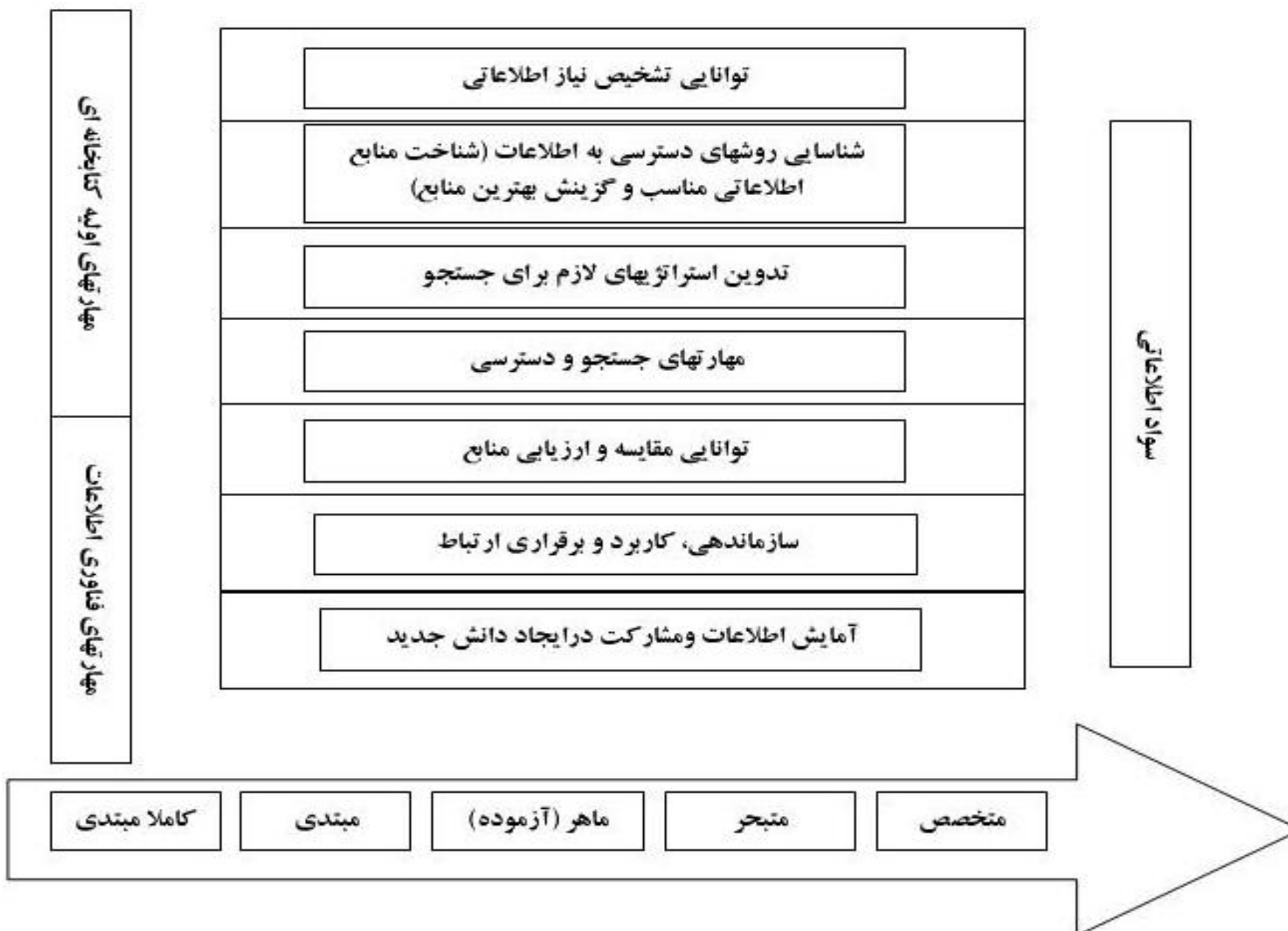
- اصل دوم شناسایی روشهای دسترسی به اطلاعات است. این مرحله شامل شناخت منابع اطلاعاتی مناسب اعم از منابع چاپی و الکترونیکی و گزینش مناسبترین منابع است.
- سومین اصل توانایی تدوین استراتژی جستجو در منابع برگزیده است. این مهارت خود مستلزم کسب آگاهی لازم نسبت به ساختار پایگاههای اطلاعاتی و سایر منابع است.

اصل چهارم و پنجم مدل سواد اطلاعاتی اسکانل (SCONUL)

- اصل چهارم به مهارت‌های جستجو و بازیابی اطلاعات مثل آگاهی از امکانات جستجوی پیشرفته اشاره دارد. این اصل همچنین توانایی در استفاده از فناوریهای اطلاعاتی و ارتباطی و استفاده بهینه از خدمات نمایه سازی و چکیده نویسی و نمایه های استنادی و استفاده از خدمات آگاهی رسانی جاری برای به روز ماندن را نیز در بر می گیرد.
- مرحله یا به بیان دیگر اصل پنجم مربوط به دانش استفاده کنندگان درباره چگونگی ارزیابی و مقایسه منابع و معیارهای ارزیابی آنها و همچنین آگاهی از بحث کیفیت منابع و چگونگی تعیین اعتبار آنها می باشد.

اصل ششم و هفتم مدل سواد اطلاعاتی اسکانل (SCONUL)

- اصل ششم به مهارت افراد در استفاده از اطلاعات به دست آمده و مرتبط ساختن آن با دانسته های قبلی دلالت دارد. کسب این مهارتها مستلزم دانستن روشهای استناد دهی و رعایت اصولی قانونی مثل حقوق پدید آورندگان می باشد.
- سرانجام اصل هفتم عبارت است از توانایی آمایش اطلاعات و مشارکت در تولید دانش جدید. این اصل در واقع یکی از اهداف اصلی آموزش عالی است.

هفت اصل سواد اطلاعاتی بر گرفته از

Information skills in higher education: a SCONUL Position Paper (1999)

بخش پایانی

- بحث و تبادل نظر
- مرور مطالب ارائه شده در کارگاه
- تمرین جستجو و مشاهده برخی از منابع مرتبط با وب پنهان در اینترنت
- منابعی برای مطالعه بیشتر

منابعی برای مطالعه بیشتر (۱)

- Bergman, M. K. (2001). "The Deep Web: Surfacing Hidden Value".
The Journal of Electronic Publishing [On-line], 7 (1)
<http://www.press.umich.edu/jep/07-01/bergman.html> [Accessed 17
March, 2005]
- Block, M. (2004), "The Invisible Web", a presentation for LACONI-
RASS on at Batavia Public Library, [Online]
<http://marylaine.com/hidden.html> [Accessed 20 September 2005].
- Clyde, A. (2002), "The invisible Web", *Teacher Librarian*, 29, 47-49.
- Devine, J. and Egger-Sider, F. (2004), "Beyond Google: the invisible
web in the academic library", *the journal of academic librarianship*,
30 (4), 265-269.
- Hricko, M. (2002), "Using the Invisible Web to Teach Information
Literacy". *Journal of Library Administration*, 37 (3-4), 379-386.
- Lawrence, S. and Giles, C. L. (1998), "Searching the World Wide
Web." *Science*, 280, 98-100.

منابعی برای مطالعه بیشتر (۲)

- Lawrence, S. and Giles, C. L. (1999), "Accessibility of Information on the Web" *Nature*, 400, 107-109.
- Mansourian, Y. & Ford, N. (2006). "The invisible web: An empirical study of 'cognitive invisibility'". *Journal of Documentation*, Vol. 62 No. 5, pp. 584-596.
- Pedley, P. (2001). *The invisible Web: searching the hidden parts of the Internet*. London: Aslib.
- Pedley, P. (2002), "Why you can't afford to ignore the Invisible Web", *Business Information Review*, 19 (1), 23-31.
- Sherman, C. and Price, G. (2001). "The Invisible Web: Uncovering Information Sources Search Engines Can't See". CyberAge Book.
- Smith, C. B. (2001), "Getting To Know the Invisible Web". *Library Journal*, 126 (11), 16-19.
- Walter, M. (2002), "the Invisible Web", *School Library Journal*, 49 (12), 29-29.

منابع فارسی

- منصوریان، یزدان. (۱۳۸۲). نگاهی به جنبه های مختلف وب پنهان: مروری بر نوشتارها. جلد دوم مجموعه مقالات همایش وب سایت کتابخانه ها: طراحی و ارزیابی، تهران: دانشگاه تهران، ۲۴ دی ۱۳۸۲.
- منصوریان، یزدان. (۱۳۸۲). وب پنهان چیست و چه اهمیتی دارد؟ نما: مجله الکترونیکی پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران. دوره دوم، شماره اول. دسترس پذیر در:
http://www.irandoc.ac.ir/data/E_J/vol2/Invisible_Web.pdf
- منصوریان، یزدان. (۱۳۸۳). اینترنت پنهان و منابع اطلاعاتی نهفته در اعماق نامرئی شبکه جهانگستر وب. فصلنامه کتابداری و اطلاع رسانی. شماره ۲۵. ص ۴۲-۲۵
- منصوریان، یزدان. (۱۳۸۴). تدوین مدل اطلاع یابی کاربران در محیط وب پنهان: مراحل مقدماتی. فصلنامه کتاب. شماره ۶۳. ص. ۷۵-۸۶

اطلاعیه برگزاری دوره آموزشی

۱. مشخصات دوره آموزشی:

۱-۱. عنوان دوره: آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب

۲-۱. مدرس: دکتر یزدان منصوریان

۳-۱. کد دوره: ۸۶۲/۳

۴-۱. هدف از برگزاری دوره:

۱- آشنا کردن شرکت کنندگان با پدیده وب پنهان

۲- تبیین دلایل پنهانی اطلاعات در محیط وب و معرفی تئوری سطح ناپیدایی اطلاعات

۳- آشنایی با چگونگی افزایش سطح دسترس پذیری اطلاعات

۴- آشنایی با شیوه های پیشرفته جستجو در وب

۵-۱. روش ارائه مطالب: ارائه مباحث نظری توسط مربی و جلسات بحث گروهی.

۶-۱. روش ارزیابی پایانی: آزمون کتبی

۷-۱. زمان و مدت: چهارشنبه ۸۶/۲/۱۲ از ساعت ۸ الی ۱۵/۳۰، و پنجشنبه ۸۶/۲/۱۳ از ساعت ۸ الی ۱۵/۳۰

۸-۱. مهلت ثبت نام: از ۸۶/۱/۲۹ الی ۸۶/۲/۱۰

۸-۲. مکان برگزاری: تهران، خیابان انقلاب، خیابان فلسطین جنوبی، پلاک ۴، مدیریت آموزش پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران، واحد ۲، اتاق ۲۰۳

۹-۱. تسهیلات دوره شامل:

پذیرایی و ناهار شرکت کنندگان به عهده پژوهشگاه می باشد، به شرکت کنندگان گواهی حضور در دوره ارائه خواهد شد.

۲. شرایط شرکت در دوره:

۱-۲. شرایط ورود به دوره: دوره برای کلیه مدیران و کارکنان کتابخانه ها و مراکز اطلاع رسانی، و دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری رشته های مدیریت فن آوری اطلاعات و کتابداری و اطلاع رسانی و عموم کاربران وب برگزار خواهد شد.

۲-۲. هزینه شرکت در دوره: ۴۰۰۰۰۰ ریال، به شماره حساب ۹۰۲۲۱ نزد بانک ملی شعبه دانشگاه تهران به حساب مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران

۳-۲. فهرست مدارک مورد نیاز: تکمیل و ارسال فرم ثبت نام، فیش پرداختی

* لطفا فرم ثبت نام و فیش پرداختی را از طریق دورنگار شماره ۶۶۹۵۴۶۲۲ و یا پست الکترونیکی edu@irandoc.ac.ir، به پژوهشگاه ارسال کنید و در روز آغاز دوره اصل مدارک را تحویل مسئول ثبت نام دهید.

ج- مشخصات مسئول ثبت نام:

تلفن: ۶۶۹۵۴۶۲۲-۰۲۱

نام و نام خانوادگی: خانم عزیزآبادی

پست الکترونیکی: edu@irandoc.ac.ir

پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران
Iranian Research Institute
for Scientific Information
and Documentation
(IRANDOC)

بسمه تعالی

مدیریت آموزش

شماره فرم: (۱۱۰) ف.آ.

فرم ثبت نام در دوره‌های آموزشی

نام:									
نام خانوادگی: (در صورتی که بیشتر از ۱۰ حرف می باشد می توانید در هر خانه دو حرف وارد کنید)									
نام پدر:									
جنسیت:									
شماره شناسنامه / کد ملی									
آخرین مدرک تحصیلی:									
شماره تلفن :									
پست الکترونیکی:									
نشانی :									
عنوان دوره‌های انتخابی									
کد دوره									
۱- آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب									
۸۶۲/۳									
۲-									
هزینه شرکت در دوره:									
" شرکت در دوره رایگان است									
b هزینه شرکت در دوره مبلغ ۴۰۰۰۰۰ ریال است.									
* مبلغ ۴۰۰۰۰۰ ریال در وجه مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران به شماره حساب ۹۰۲۲۱ بانک ملی شعبه دانشگاه تهران واریز و فیش واریز نقدی را همراه فرم ثبت نام ارسال کردم .									
امضاء شرکت کننده									

برنامه زمانبندی دوره آموزشی آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب
مدرس: جناب آقای دکتر یزدان منصوریان

برنامه روزانه کلاسها			
روزهای هفته	تاریخ برگزاری	ساعات برگزاری	زمان استراحت و پذیرایی
چهارشنبه	۸۶/۲/۱۲	۸/۱۵-۱۰	۱۰-۱۰/۱۵
		۱۰/۱۵-۱۲	۱۲ الی ۱۳ (نماز و ناهار)
		۱۳/۳۰-۱۵/۱۵	۱۵/۱۵-۱۵/۳۰
پنجشنبه	۸۶/۲/۱۳	۸/۱۵-۱۰	۱۰-۱۰/۱۵
		۱۰/۱۵-۱۲	۱۲ الی ۱۳ (نماز و ناهار)
		۱۳/۳۰-۱۵/۱۵	۱۵/۱۵-۱۵/۳۰

بسمه تعالی
مدیریت آموزش

فهرست شرکت کنندگان در دوره آموزشی

شماره فرم: (۱۱۰) ف.آ.

عنوان دوره آموزشی: آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب										کد دوره: ۸۶۲/۳	
نام و نام خانوادگی مربی دوره: جناب آقای دکتر یزدان منصوریان											
ردیف	نام و نام خانوادگی	سازمان محل خدمت	عنوان پست سازمانی	حضور و غیاب							
				چهارشنبه ۱۳۸۶/۲/۱۲			پنج شنبه ۱۳۸۶/۲/۱۳			توضیحات	
				جلسه اول	جلسه دوم	جلسه سوم	جلسه پنجم	جلسه ششم	جلسه هفتم		
۱	مریم صابری	پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران	کارشناس	P	P	P	P	P	P		
۲	علی اسدی	پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران	کارشناس	P	P	P	P	P	P		
۳	فخرالسادات محمدی	پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران	همکار پژوهشی	P	P	P	P	P	P		
۴	اکرم ربیعی	پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران	کارشناس کتابداری	P	P	P	-	-	-		
۵	محمدرضا سطوت آینه ده	پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران	امین اموال	P	P	P	P	P	P		
۶	فاطمه بیگلری	پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران	کارمند	P	P	P	P	P	P		
۷	جمیله کوهستانی	دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان	کتابدار	P	P	P	P	P	P		
۸	عباس رجبی	دانشگاه امام صادق(ع)	کارمند	P	P	P	P	P	P		

۹	پرویز سلمانی	بنیاد دایره المعارف فارسی	مدیر اجرایی پژوهشکده آموزشی	P	P	P	P	P	P
۱۰	محمد سروری	دانشگاه تربیت معلم تهران	کارمند	P	P	P	P	P	P
۱۱	لعبت درخشانی	دانشگاه الزهرا	مسئول کتابخانه	P	P	P	P	P	P
۱۲	فاطمه سالکی	دانشگاه الزهرا	کتابدار	P	P	P	P	P	P
۱۳	لاله صمدی	پژوهشکده حکمت و فلسفه	کتابدار	P	P	P	P	P	P
۱۴	مهشید سجادی	پژوهشکده حکمت و فلسفه	کتابدار	P	P	P	P	P	P
۱۵	نازیلا ماهوتی	سازمان گسترش صنایع	کارمند	P	P	P	P	P	P
۱۶	سکینه مستجیری عبید	دانشگاه سمنان	کارمند	P	P	P	P	P	P
۱۷	صدیقه شوشه ریز	دانشگاه هنر	کتابدار	P	P	P	P	P	P

محل امضای مربی دوره

عنوان دوره آموزشی: آشنایی با پدیده وب پنهان و تئوری پنهانی اطلاعات در وب		نام و نام خانوادگی مربی دوره: جناب آقای دکتر یزدان منصوریان		کد دوره: ۸۶۲/۳	
ردیف	نام و نام خانوادگی	سازمان محل خدمت	عنوان پست سازمانی	روش ارزیابی و امتیاز کسب شده	
				روش ارزیابی	امتیاز کسب شده
				شفاهی	کتبی
۱	مریم صابری	پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران	کارشناس	P	۱۰۰
۲	علی اسدی	پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران	کارمند	P	۱۰۰
۳	فخرالسادات محمدی	پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران	همکار پژوهشی	P	۱۰۰
۴	اکرم ربیعی	پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران	کارشناس کتابداری	P	۹۵
۵	محمدرضا سطوت آینه ده	پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران	امین اموال	P	۹۵
۶	فاطمه بیگلری	پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران	کارمند	P	۱۰۰
۷	جمیله کوهستانی	دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان	کتابدار	P	۱۰۰
۸	عباس رجبی	دانشگاه امام صادق(ع)	کارمند	P	۱۰۰
۹	پرویز سلمانی	بنیاد دایره المعارف فارسی	مدیر اجرایی پژوهشکده آموزشی	P	۹۵
۱۰	محمد سروری	دانشگاه تربیت معلم تهران	کارمند	P	۷۵
۱۱	لعبت درخشانی	دانشگاه الزهرا	مسئول کتابخانه	P	۱۰۰
۱۲	فاطمه سالکی	دانشگاه الزهرا	کتابدار	P	۱۰۰
۱۳	لاله صمدی	پژوهشکده حکمت و فلسفه	کتابدار	P	۱۰۰

۱۴	مهشید سجادی	پژوهشکده حکمت و فلسفه	کتابدار	P	۱۰۰
۱۵	نازیلا ماهوتی	سازمان گسترش صنایع	کارمند	P	۹۵
۱۶	سکینه مستجیری عبید	دانشگاه سمنان	کارمند	P	۱۰۰
۱۷	صدیقه شوشه ریز	دانشگاه هنر	کتابدار	P	۱۰۰

محل امضای مربی دوره